

ANTALYA'DA KADIN HAREKETİ

Dilek Metin Sert

Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans

Kent ve kadın arasındaki ilişkilerin çeşitli biçimler aldığı bilinen bir olgudur. Bu çerçevede kentin kadına sunduğu imkânlar ve/veya engeller yanı sıra kadının kentten etkilenimi ve ayrıca kadının kente kattıkları da inceleme konusu olarak karşımıza çıkar. Bu çalışma Antalya kenti özelinde kadın ve kent arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın çerçevesi kurumsal bir deneyim olarak örgütlü kadın derneklerinin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Antalya'da örgütlü kadın dernekleri inceleme konusu yapılmış olmakla birlikte yapılan incelemenin genele ilişkin bazı çıkarsamalara da imkân vereceği düşünülmektedir.

Çalışma temel olarak iki bölüm halinde kurgulanmış; ilk bölümde Türkiye'de kadın hareketinin tarihsel gelişimi literatüre dayanarak incelenmiştir. Özellikle 1980 sonrasındaki gelişmelere ağırlık verilen bu bölümde gerekli görüldüğü ölçüde tarihsel dönem geriye çekilerek Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemleri üzerinde de durulmuştur. İkinci bölümde ise Antalya özelinde kurulu kadın dernekleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelemede kadın derneği olmayan ancak kadınlara yönelik faaliyetler yürüten bazı dernekler de kapsama dahil edilmiştir. Ayrıca bu derneklerden bağımsız olarak Antalya'da bir dönem oldukça aktif çalışmalar yürütmüş olan *Antalya Kadın Platformu* deneyimi de özel olarak incelenmiştir.

Kadın derneklerine yönelik incelemede ilk olarak sayısal bir takım verilere ulaşmak amacıyla kaynak taraması yapılmış ve bu çerçevede başta Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Sivil Toplum Kuruluşları Rehberi 2005 ve Antalya Kent Müzesi Sivil Toplum Kuruluşları Rehberi olmak üzere bazı kaynaklardan yararlanılmıştır. Tespite yönelik bu çalışma sonunda Antalya'da kadınlar üzerine çalışma yürüten 20 dernekle birlikte 5 girişim ve/veya temsilcilik tespit edilmiştir¹. Ardından bu örgütlerin yönetici veya yetkililerinin 22 tanesi² ile görüşmeler yapılmıştır³. Görüşmelerde temel olarak söz konusu örgütlerin deneyimlerinden hareketle kent ve kadın arasındaki ilişkiler anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca görüşmelerden bu örgütlerin iletişim bilgileri, kurumsal tarihleri ve üye sayıları gibi bilgileri içeren bir veri tabanı oluşturmak da amaçlanmıştır.⁴ Bu görüşmeler sonrası örgütlenmelere ait dokümanlar, fotoğraflar toplanmış ve bunlar Antalya Kent Müzesi'ne verilmiştir. Ayrıca Süheyla DOĞAN, Çanakkale'den Kadın Platformu zamanında yapılan eylemlerin ve çeşitli etkinliklerin görüntülerinin yer aldığı

CD'leri göndermiştir. Bunların dışında Antalya'da 1980 sonrası kadın hareketi tarihine çeşitli aşamalarda tanıklık etmiş feminist aktivistlerden Perihan AKAY ve Nilgün EROĞLU ÜSTÜN ile sözlü tarih görüşmesi yapılmış, ardından yine bu sürecin önemli tanıklarından biri olan ve artık Antalya'da yaşamayan Süheyla DOĞAN ile internet üzerinden görüşülmüştür. Antalya kadın hareketine yeni açılımlar sağlayacağına inanılan *Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Merkezi*'nin kurulmasında aktif bir şekilde yer alan Doç. Dr. Nurşen ADAK da görüşülen kişiler arasında yer almaktadır.

Yapılan incelemeler ve görüşmelerden sonra ele edilen sonuçlar ise çalışmanın sonuç bölümünde yer almaktadır.

1. Türkiye'de Kadın Hareketi: 1980'ler Sonrası

“Modern” dünyanın oluşumunda önemli kilometre taşlarından biri olan Fransız Devrimi'nin yarattığı eşitlik özgürlük ve kardeşlik ideali “yalnızca onları yaratan Fransız burjuvazisine değil, Avrupa'nın her ülkesinde ve Amerika'daki burjuvazi ve işçi sınıfına da maloldu” (Bora, 1995: 67). Eşitlik ve özgürlük fikirlerinin toplumun geneline yayılmasının beraberinde getirdiği sonuçlardan biri de hiç kuşkusuz “kadınların kendilerine yüklenen rol kalıplarına, yaşam tarzına yönelik başkaldırı[ları]” (Çakır, 1996: 18-21) anlamında kadın hareketinin ortaya çıkmasıdır.

Devrimin uluslaşma yönünde yarattığı etkilerin bilinen sonuçlarını ağır biçimde hisseden Osmanlı İmparatorluğu'nda, özellikle 19. yy'dan itibaren gözlenen yapısal değişim ve dönüşümün kadınlara da çeşitli yansımaları olmuştur. Bu dönemde “birey olarak kendi başlarına var olmaya çalışan kadınlar[ın]... öncelikli olarak yardım dernekleri etrafında toplan[ıp] örgütlen[dikleri]” (Çakır, 1996: 43) görülür.

Günümüzde de benzer geleneğin devam ettiğini sadece yardım amaçlı derneklerle değil aynı zamanda Muallim Nakiye'nin öncülüğünü yaptığı kadın meselesinin salt eğitimle ilintili olduğu, eğitim seviyesi yükselirse böyle bir meselenin zaten ortadan kalkacağı yönündeki düşüncede de görebiliriz. Ancak buna karşın Osmanlı/Türkiye kadın hareketinin bir başka önemli ismi olan Nezihe Muhiddin gibi düşünürlerin görüşleri de günümüzde aynı ölçüde yansımalarını bulmaktadır. Kadınlar Halk Fırkası'nın kurucusu olan Nezihe Muhiddin sorunu eğitim meselesinden ziyade cumhuriyetle birlikte kurulan yeni siyasal düzende kadın haklarının yasal ve toplumsal alanda kazanılacağını düşünür. Aynı zamanda Türk Kadınlar Birliği'nin kuruluşunda da yer alan ve kadın hakları konusunda uzun yıllar mücadele veren Nezihe Muhiddin gibi düşünürlerin mücadeleleri sonucunda elde edilen kazanımlar daha sonraki yıllarda kadın hareketi için de bir ilham kaynağı olmuştur (Zihnioğlu, 2003: 120).

İmparatorluktan cumhuriyete geçişte kadınların aktif bir özne olarak milli mücadele sürecine katıldıkları görülür. Kadını kamusal alandan dışılayan ve onu ev içine hapseden imparatorluğun yıkılmasının kendi lehlerine olduğuna inanan kadınların, ulusal kurtuluş mücadelesinde en ön saflarda yerlerini almış olmaları şaşırtıcı değildir. Milli mücadele yıllarında pek çok kentte bir araya gelen ve örgütlenen kadınlardan biri de Antalya'dan Saime Ayoğlu olmuştur. 15 Mart 1920 tarihinde kurulan Antalya Müdafai-i Hukuk Kadınları Cemiyeti, esas olarak cepheye giyecek yardımında bulunmayı amaçlamıştır. Bunun yanı sıra “Cemiyete üye olan kadınlar mahalle mahalle dolaşarak, milli mücadelenin önemini konferanslar ve mitingler düzenleyerek kadınlara anlatmışlar, yabancı devlet başkanlarının eşlerine protesto telgrafları göndermişler...” dir (Çimrin, 2006: 210).

Milli mücadelenin kadın kahramanlarının yüceltilmiş ve saygıyla anılmış olması, Erken Cumhuriyet döneminin kadına bakışının cinsiyetten yoksun, erkeğinin yanında ona destekçi ve iyi bir anne olarak görüldüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Kemalist modernleşme sürecinin temel karakterlerinden biri olan tepeden inmecilik, kendini kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinde de açık bir şekilde göstermektedir. Takip eden yıllarda ise bu özelliğin değişmeden devam ettiğini söylemek mümkün görünmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında geçerli olan kadın imgesi aslında tek bir imge değil; birbirleriyle çelişik gibi görülebilecek birkaç imgeden oluşmaktaydı. Bu çerçevede eğitilmiş ve meslek sahibi kadın, kulüp ve dernek faaliyetlerine katılan örgütçü kadın, iyi eğitilmiş bir anne ve eş olarak kadın, balolarda iyi dans edebilen, modayı izleyen feminen kadın gibi farklı imgelerden bahsedilebilir. İdeal olanı ise, bütün bu farklı yönleri bünyesinde barındıran bir kadındır. Birbiriyle çelişik görünen bu farklı kadın imgelerinin uyumu veya biraradalığı ise ancak kadının cinsiyetinden arınık bir şekilde ele alınmasıyla sağlanabilir görünmektedir. Bu sayede kadının bir yandan kamusal yaşamda eşinin yanında eşit bir yurttaş olarak yer alması savunulurken diğer yandan evinde başta çocuk doğurmak olmak üzere geleneksel rollerini yerine getirmesinin istenmesi arasındaki çelişki de anlaşılabilir (Metin-Sert, 2008: 10).

Ancak 1980'lerle birlikte Türkiye'de kadın hareketinin yeni bir döneme girdiği söylenebilir. Bunda çeşitli etkenler rol oynamakla birlikte en önemli etki çelişkili bir şekilde 1980 askeri darbesi olmuştur. Darbenin kadın hareketi üzerine etkilerini, temelde iki başlık altında sınıflandırmak mümkün görünmektedir. Bir yandan örgüt hiyerarşisinin ortadan kalkması kadınların daha özgür bir şekilde bir araya gelmelerine olanak sağlarken, diğer yandan toplumun genelinde demokrasiye yönelik bir talebin yükselmeye başlamış olması, başta kadınlar olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde bir araya gelme duygusunu bir gereklilik haline getirmiştir.

1980 öncesi sosyalist örgütlenmelerde feminizme sol sapma, sosyalist hareketi bölücü bir anlayış olarak bakılması ve kadın sorununun tali bir sorun olarak algılanmasının bir sonucu olarak kadın sorunu erkek “yoldaşlardan” ayrı ele alınamamış, kurtuluşun ancak birlikte gerçekleşebileceği düşünülmüştür. Bu örgütlenmeler içinde kadınlar erkeklerin ideolojik hegemonyalarından kurtulamamış, “sol sapkın” olarak tanımlanmaktan korkmuşlardır. 1980 darbesi ile birlikte dağılan bu yapılar beraberinde kadına bir anlamda “özgürlük” getirmiştir.

Bu çerçevede Marksist bir perspektifte bir araya gelen kadınların kurduğu *İlerici Kadınlar Derneği (İKD)* bir istisna teşkil etse de, onların kendini feminist olarak adlandırması ve bağımsız bir kadın hareketi olarak görünmesine karşın gerçekte Türkiye Komünist Partisi’nin kadın kolu olarak çalıştığı da bir gerçektir⁵.

İKD’nin kuruluşuna Eskişehir’de tanık olan Perihan AKAY’ın anlatımı bu görüşü doğrular niteliktedir.

“1975 yılında sanyorum, ilk kadın hareketi olarak orayı ben ilk basamak olarak görüyorum kadın çalışmaları için, İKD kuruldu. İKD’nin kuruluşu şöyle: İKD önce TKP, TİP; TİSİP kadınlarıyla birlikte ortak bir kadın hareketi olarak kurulması için çaba sarf edildi. Fakat tabi bu konudaki tartışmalar her zamanki gibi bitmedi. TİSİP ayrıldı. TİP’le TKP kuruluşuna devam ettiler ve 1975 yılında kuruldu fakat İKD şey TKP bir açıklama yaptı. İKD yani İlerici Kadın Hareketi, TKP’nin bir yan örgütüdür diye açıklama yaptı. Siyasi bir açıklamaydı bu. Bu sefer TİP’te, TİP’in kadınları da bu açıklamadan sonra yanlış olduğunu düşünüp çekildiler. Fakat ben tabi oradaki pratiğimi hatırlıyorum. 1976 şu anda 2008’deyiz. Yani baya yıl geçmiş. İşte Eskişehir’de, Yıldıztepe diye bir gecekondu semti vardı. Biz orada bir ev bulduk, eski bir ev. Orayı birkaç kadın gittik badana ettik, temizledik İKD’nin merkezi, bürosu yaptık. Orada işte akşamüzerleri, cumartesi pazarları kadınlara okuma- yazma öğretiyorduk. İşte bilinçlenme çalışmaları yapıyorduk kadın olma konusunda. Bilgilendirme çalışmaları yapıyorduk. Fakat o zamanki kadın hareketine inanışımız bizim bizler hep bizim gibi kadınlar, siyasetin içinde olan kadınlar, kadın hareketini siyasi bilinçle yürütüyorduk. Yani işte Sosyalizm gelecek her şey çözülecek, kadın sorunları da çözülecek diye bakıyorduk. Çünkü okuduğumuz kitaplar şimdi hep hatırlıyorum kadınlara ilgili, Bebel’in Kadın ve Sosyalizm kitabı mesela Lenin’in kadınlarla ilgili kitapları gibi. Bu kitapları okuduk ve çözümü böyle buluyorduk. Yani sınıf bilinciyle biz kadın hareketinin çözüleceğine inanıyorduk. Gerçi benim şu anda inancım gene de bu konuda çok değişmedi. Fakat tabi bağımsız kadın hareketi diye bir şeyi biz çok yıllar sonra

öğrendik. Yani bunun farkına vardık. Çünkü siyasetin içinde çalıştıkça, içine girdikçe sol siyasette olsa içindeki erkekleri kadın hareketinin çözümüne hiçbir çözüm katkıda bulunmadıklarını anladık biz. Yani erkekler kesinlikle siyasetin içinde, partinin içinde kadınlar üst organlara çıksınlar istemiyorlardı. Önerini kesmeye çalışıyorlardı. Kadınlar partide çay yapsın, bardak yıkasın, işte ortalığı temizlesin biz bunları yaptığımız gibi diğer işlere de koşturuyorduk. Fakat kesinlikle bu görülüyordu. Hep alt işlerde kadınlar çalışsın. Üst kademelere çıkamıyorduk ki, bizim partimizin başkanı kadındı. Behice Boran bir kadındı. Türkiye’de ilk defa böyle bir hareket. Buna rağmen kadınların önü kesiliyordu yani ben sonralarda baktığım zaman bunları görebiliyorum. Sonradan uyandık. Yani böyle olduğunu sonradan fark ettik. O zaman çok gönüllüce kendimizi vererek çalışıyorduk her işte. Temizlikte olsa temizlik, çay yapmada olsa, bulaşık yıkamada olsa her şeyi biz yapıyorduk yani. Sonradan tabi fikirlerimiz değişik bağımsız kadın hareketlerine girdikçe başka bilinçlenmeler arttıkça bunları görmeye başladık” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Diğer yandan 1980 askeri darbesi ile birlikte yitirilen en önemli bedellerden birinin demokrasi olması, yine çelişkili bir şekilde demokrasi özlemi ve bilincinin giderek artmasına yol açmıştır. “1980’lerin sonuna gelindiğinde, toplumda son yirmi yıldır gelişen farklı grupların devlet baskısıyla ortadan kaldırılamayacak bir kimlik ve gerçeklik kazandıkları anlaşıl[mış] ve devlete karşı kendi içerisinde çelişkili bir sivil toplum oluş[muştur]. Böylece daha önceki dönemlerde birbirlerinin varlığını kabul etmeyen gruplar, son dönemde uzlaşma aramaya ve devletten bunu sağlayacak garantiler istemeye başla[mışlardır]” (Tekeli, 1995: 23).

İlkin sessizce bir araya gelmeye başlayan kadınlar birbirlerini ve kendilerini anlamaya çalışmış ve ardından ilk toplumsal muhalefetlerini başlatmışlardır. Kadının ailede başlamak üzere yaşadığı her alanda görünür kılınması ve erkeklerin kadınlar üzerindeki üstünlük ve denetimine dayalı patriarkal ilişkilerin egemenliğine bir son verilmesi için başlatılan çalışmalar, öncelikle kadınların kendilerini ve hemcinslerini tanımak üzere yaptıkları bilinç yükseltme toplantıları ile vücut bulmuştur. Bu birlikteliğin öznelere feminizm üzerine düşünmek ve fikir üretmek ihtiyacını duyan, çoğunlukla eğitimli kadınlar olmuşlardır.

“Ev toplantıları tekil yaşam deneyimlerinin\örneklerinin bütün kadınlar için kapsayıcılığını göstermesi anlamında önemli bir bilince yol açmıştır. Kadınlık denen kategorinin oluşma ve yaşanma biçimlerinin gösterdiği ortaklık ve kadınlar arasında benzerliklerin ortaya çıkarılması, ayırt edici bir kimliğin,

kadınlık kimliğinin oluşturulmasına neden olmuştur. Bu anlamda kadın deneyimleri üzerinden düşünme sürecinin yaşanması bu toplantılara katılan kadınların bütünlüklü siyasal kurtuluş politikalarıyla aralarına koydukları mesafenin bir göstergesini oluşturmaktadır.” (Timisi, vd., 2002: 17-18).

Zamanla toplantılara daha fazla kadının ilgi göstermesi, beraberinde kadınların evlerden kamusal alanlara açılması gerekliliğini getirmiştir. Ancak bu bir araya gelişlerden kurumsal örgütlenmeye geçiş, feministler arasında da hiyerarşik sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Yaşanan bir yöntem sorunu olmasına karşın uzun süre bunun üstesinden gelinememiştir. Kadınların bir araya gelişlerindeki bir diğer sıkıntı da feminist kadınlar ile soruna duyarlı ancak kendini feminist olarak adlandırmayan kadınlar arasında yaşanmıştır:

“Bu toplantılarda sol hareket gereğinden fazla eleştiri aldı. İstanbul’da da benzer bir durum vardı. Sol geçmişi olan kadınlar da feminist kadınları örneğin EYLÜLİST hareket ya da yeni sağ olarak adlandırıyordu. Sosyalist/feminist kadınlar için çok nefes alınacak bir ortam değildi. Adeta bir seçme zorunluluğu dayatılmaktaydı. Bu iklim fazlasıyla etkili oldu. Ya sosyalist ya feminist olma her iki cepheden de dayatılıyordu. Bu iklim Türkiye’de feminizmin kendisi üzerine düşünmek yerine kadınların kendileri için sürekli pozisyonlar almalarını zorlayan bir savaş ortamıydı” (F. Sayılan, Görüşme. 21 Aralık 1999. Aktaran: Timisi, vd., 2002: 21).

Bu sorunlara/zorluklara rağmen süreç içinde pek çok kadın grubu ortaya çıkmış, kendilerini farklılıklarıyla tanımlamış ve merkezinde kadın olan farklı sivil toplum kuruluşlarını oluşturmuşlardır. Artık adından korku ve nefret duyulan feminizm kadınlar tarafından büyük oranda dillendirilmeye başlanmış, akademilerde kuramsallaştırılmaya gayret edilmiş ve kadın sorunu temelden ele alınmaya başlanmıştır.

Dönemin pek çok eylemliliklerinden birisi 1982 tarihinde *YAZKO* tarafından İstanbul’da gerçekleştirilen ve feminizmin kamuoyu önünde dillendirildiği ve bunun bir sonucu olarak feminizmi anlatan kitapların çevrildiği, Batı’nın ikinci dalga feminist yükselişinin ürettiklerini yerel yeni dalga feminist harekete taşıyan sempozyum olmuştur. Bunun hemen ardından 1983’te *Somut* dergisi altı ay boyunca bir sayfasını kadınlara ayırmıştır. Bu sayfada kadına dair işlenen konular, İstanbul ve Ankara merkezli olmak üzere birbirini tanıyan kadınların evlerde bir araya gelerek ele aldıkları konular olmuştur.

1986 yılında Ankara ve İstanbul koordineli, 80 darbesinin ardından Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin uygulanması için, *Kadınlar Dilekçesi* adıyla ilk kitlesel eylem olan kampanya, bunun hemen ardından da 1987 tarihinde

İstanbul merkezli *Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası* başlatılmıştır. Bir diğer adı da “Dayağa Hayır” olan kampanya sürekli koca dayağı yiyen bir kadının, hukuk’u temsil eden bir hâkim önünde de aşağılanması üzerine hayata geçirilmiştir. Bu eylemlerle feminist kadınlar sokaklara çıkmış, kamusal alanda varlıklarını bir kez daha duyurmuşlardır. O yıllardaki mücadeleye katılan Nazik Işık izlenimlerini şöyle anlatmaktadır:

“Kadınların kadına yönelik şiddeti sona erdirmeye yönelik mücadelelerinin 1990’larda kesintisiz var olduğu bir gerçektir. Kadınlar, 1990’larda, 1980’lerde kendi gündemlerine aldıkları ve ülke gündemine soktukları aile içi şiddeti gündemden düşürmemek, kadınlar arasında dayanışmayı sürekli kılmak üzere, geriye veya başka işlere gitmeyi kabul etmemişlerdir. Onlar, 90’lar boyunca kadına yönelik şiddetle mücadeleyi sürekli olarak dillendirmiş, sürdürmüş, bu mücadeleyi kendi bireysel ve toplu gündemlerinde tuttukları gibi, ülkenin gündeminde de tutmayı başarmışlardır. Bu nedenle, “süreklilik”, 1990’lardaki kurumsallaşmayı sağlayan ilk temel özellik olarak kaydedilmelidir.” (Işık, 2002: 47).

Bu kurumsallaşma sorunsalı perspektifinde şiddet gören kadınlara sığınma imkânı sağlamak için kurulan *Mor Çatı Vakfı* kadın hareketinin önemli etkinliklerinden biridir.

Dağınık bir şekilde yer alan kadın gruplarını bir araya getirme amacıyla 11-12 Şubat 1989 tarihinde düzenlenen *Feminist Haftasonu* adı altında bir feminist kongrenin bunu büyük ölçüde başardığı söylenebilir. Bu bütünün içindekilerden biri olan Kadın Dayanışma Grupları daha sonraki süreçte dernek olma yoluna gitmiş ve faaliyetlerini dernek çatısı altında bağımsız olarak yürütmüşlerdir. Ankara’daki *Kadın Dayanışma Derneği*’nin kurucularından biri olan Asuman Suner deneyimlerini şöyle aktarmaktadır:

“Böylece derneğe ilişkin kaygılarımızı yeniden gözden geçirdik. Evet, dernek tüzüğüyle, yönetim kuruluyla bizim kafamızdaki örgütlenmeye pek uymayan bir modeldi. Ancak varolan örgütlenme biçimlerinin içlerini farklı biçimde doldurarak, derneğin sağlayacağı pratik faydalardan yararlanmak, bu arada örgütlenmemizi onun sınırlarından olabildiğince bağımsız, dilediğimizce şekillendirmek mümkün olabilir diye düşündük. En azından denemeye değerdi bu! Zaten feminizm de biraz deneme-yanılma, biraz el yordamı ile yolunu bulma denemekten korkmama değil miydi?” (Aktaran: Timisi vd., 2002: 34).

Ancak bir süre sonra dernek kendini feshetmek zorunda kalmıştır.

1989 tarihinde bir kadın arşivi oluşturmak, kadına ait her türlü bilginin verilerini tek bir çatı altında toplamak ve kadınların tarihini görünür kılarak yok olmalarını engellemek amacıyla Füsun Akatlı, Aslı Davaz Mardin, Şirin Tekeli, Jale Baysal ve Füsun Yaraş gibi

feministlerin bir araya gelmesiyle kurulan *Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı* kadın çalışmalarında bir kilometre taşı olmuştur. Aslı Davaz Mardin, kadın kütüphanesinin nasıl bir perspektife sahip olması gerektiği ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Kadın kütüphaneleri, erkek egemen anlayışla toplanan belgelerin karşısı bir anlayışın kurumu olarak çalışmalıdır. Bir kadın kütüphanesi, toplumda var olan dışlama sürecinin tekrarcısı olmamalıdır... Bir kadın kütüphanesinin anlamı ve amaçları nedir? Belgelere erkek egemen tarzda yaklaşılmamasına, kadınları yok sayan görüşe karşı durmak ve bu egemenliğe bir son vermek.” (Davaz Mardin, 2002: 189).

Böylece feminist bakış açısıyla belgeler değerlendirilecek ve kadına ait bilgiler göz ardı edilemeyecektir.

Sivil topluma yönelik bu tür girişimler devam ederken diğer yandan da devletin kanatları altında, cinslerin eşitliğini sağlamaya yönelik kurumsallaşma çalışmaları da sürmüştür. Devlet Planlama Teşkilatı'nın bünyesinde *Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu*'nun hayata geçirilmesiyle başlanan bu sürecin başından bu yana yakın tanıdığı olan Selma Acuner o günlere ilişkin şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

“Bu kurulun somut olarak ne gibi çalışmalar yaptığı konusunda elde fazlaca veri olmamakla birlikte, kadın konusunu bir sektör haline getirdiği ve beş yıllık planlara kadın konusunda politika tedbirleri koyma görevi üstlendiği anlaşılmaktadır. Burada ortaya çıkan en çarpıcı nokta söz konusu kurulun kadınlardan gelen taleplerden ziyade uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi doğrultusunda oluşturulduğu gerçeğidir. Dolayısıyla bu durumu Türkiye'nin batı ile olan ilişkileri çerçevesinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Gerek söz konusu Kurul ve gerekse daha sonra 1990 yılında kurulan KSSGM, benzeri bir şekilde Türk modernleşme ideolojisinin bir yansıması olarak oluşturulmuştur.” (Acuner, 2002: 127).

1980 sonrası kadın hareketinin gelişiminde bir diğer kanal da, İslamcı kadın örgütlenmeleri olmuştur. Darbeyle birlikte devlet, sol üzerinde kurduğu baskı ve şiddeti artırarak onu sindirmeye çalışırken din kurumlarına büyük iltimaslar geçmiş ve onların kökleşerek gelişmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. İktidarda yer alan Anavatan Partisi'nin birçok tarikatla olan dirsek teması bu İslamcı grupların devlet desteği almasına karşın bağımsız bir ekonomik güce kavuşmalarına yol açmıştır. Yeşim Arat bu durumu şu sözlerle aktarmaktadır:

“Bu ortam içinde gelişen İslamcı harekette, kadınlar gittikçe etkin bir rol oynamaktalar. İslami kurallara uygun bir biçimde örtünenlerin sayısı artarken,

gerek yazıları, gerekse eylemleri ile İslamcı kadınlar İslami yaşam tarzını yaymaya çalışmaktalar. Üniversitelerde başörtüsü giyme özgürlüklerini savunmak için yürüyüşler, oturma eylemleri düzenlemekte, toplumda siyasal bir güç oluşturmaktalar...Öte yandan bir grup kadın, İslami yaşam tarzı içinde kadının yerini tartışmaktalar. Reformcu bir yaklaşımla İslam tarihini sorgulamakta, Müslüman toplumlarda kadının ezilişini, erkeklerin önyargılı yorumlarına ve uygulamalarına bağlamaktalar.” (Arat, 1995: 103, 104).

İslam’da “Kadının şeytanın ipi olup olmadığından, kadınları yüksek yerlerde oturtmamak gerektiğinden, kadın için kabrin daha hayırlı olduğundan, kadını aç ve çıplak bırakmak gerektiğinden, kadınlara danışıp da tersini yapmak gerektiğinden, uğursuzluğun kadında, ata ve evde olduğundan, kadınların en hayırlı işinin ip eğirmek olduğundan, cehennemi kadınların doldurmuş olacağından, kadınların akıllarının eksik olduğundan...” (Eraslan, 2002: 247) ... söz eden eril bir anlayışın egemen olması nedeniyle feminizm ile yan yana gelmesi çok mümkün görünmemektedir. Ayrıca bu kadar dar bir çerçeve dahilinde bakılmasa dahi sonuçta şeriat inancında kadınlar ve erkeklerin eşitliğinden söz etmek de kolay olmamaktadır.

1985 tarihinde yayın hayatına başlayan İslami kadın dergilerinden biri olan *Kadın ve Aile Dergisi*’nin ilk sayısında yer alan ve derginin misyonunu anlatan yazı da bu düşünceyi doğrulamaktadır.

“Sizler bizim nazarımızda ya, beyaz oyalı namaz başörtülü, eli tesbihli, ağzı dualı hacı anne ve teyzeler veya, eşine yuvasına sadık, ciddi, şefkatli ve fedakar ev hanımları; ya da cici temiz, cıvıl cıvıl, hünerli küçük ablalarsınız. Biz yuvayı dışı kuşun yaptığını, aile fertleri arasındaki sıcak ve sevimli sevgi bağlarının sayenizde sağlandığını biliyoruz. Sizler yuvanın direği, toplumumuzun temellerisiniz. Çocukları sağlıklı olarak siz yetiştirir, aile, görgü ve terbiyesini onlara siz verir; ninnilerle, öğütlerle, dualarla siz yönlendirirsiniz. Erkekler sizin sayenizde mutlu ve başarılı olur; eve dönünce günün yorgunluğunu, hayatın velvele ve dağdağasını unuttur, siz de teselli bulur, memnun ve müsterih uyur” (Arat, 1995: 107).

Ancak yine son yirmi yıl içinde Müslüman kadınlar da kendi içlerinde daha eleştirel okumalar yapmaya başlamışlar ve Kuran-ı Kerim’i yorumlarken eril yaklaşımdan kaçınmaya çalışmışlardır. Bir grup kadın feminizm söylemini devam ettirmiş ve Müslüman kadın dayanışması üzerine dernekler kurmuşlardır. Ancak hepsinin temel konusu tesettür olması ve örtünme hakkı üzerinden kimlik siyaseti yapmışlardır.

2. Antalya’da Kadın Hareketi

Antalya’da kadın hareketinin gelişimine tarihsel olarak baktığımızda özellikle 1990’lı yıllar önemli görünmektedir. Söz konusu dönem Antalya kadın hareketi açısından çeşitli illere sahne olmuştur. Bunda Antalyalı kadınların yaratıcılıkları büyük ölçüde rol oynamış görünmektedir.

Aşağıda ilk olarak 1990’dan günümüze kadın hareketinin gelişimi, süreçte aktif olarak yer almış bazı kadınların tanıklıklarından hareketle ele alınacaktır. Ardından 2008 yılı itibariyle Antalya’da var olan kadın dernekleri, ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

1990’lardan Günümüze Antalya Kadın Hareketi: Tanıklıklar

Türkiye konjonktüründe 80’li yıllar, yukarıda da değinildiği üzere, kadın hareketi açısından oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Seksenlerin ikinci yarısından itibaren yükselen toplumsal muhalefet özellikle 1989 bahar eylemleriyle zirve yapmış ardından bir gerileme dönemine girmiştir. Toplumsal muhalefetteki genel gerilemenin kuşkusuz kadın hareketi üzerinde de etkileri olmuştur.

1980 sonrasında büyük ölçüde göç alan Antalya bu özelliğini 1990’larda da sürdürmüş, özellikle geçmişte sol hareketler içerisinde yer almış insanlar için Antalya bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bu çerçevede özellikle Ankara ve İstanbul’dan gelerek Antalya’ya yerleşen kadınların kadın hareketinde aktif olarak yer aldığı görülmektedir.

Geçmişte TİP, TÖS ve TÖBDER deneyimlerine farklı şehirlerde tanıklık eden ve bu hareketler içinde aktif olarak yer alan Perihan AKAY bu deneyimlerini ve seksenlerin ortalarında Antalya’ya gelişini şöyle anlatır:

“Matematik öğretmeni olarak ilk olarak Ardahan’a tayin oldum 65 yılında. Ardahan’da da iki buçuk yıl çalıştım... Tabi ben Ardahan’a gitmekten çok memnun oldum. Orası benim bilinçlenmemin ortamı oldu diyebilirim...Ardahan’a gittiğim zaman ben batıdan başka bir yere çıkmamıştım. Batıyla doğunun arasındaki uçurum, yaşam farkı benim gözlerimi açtı... Çocuklar, aileler hayvanların ahırlarında bir köşede, hayvanlar bir köşede aileler çocuklarıyla yatardı. Nedeni, hayvanların ısıttığı yerde ısınmak Yani bu kadar farklı boyutlardaki yaşamları gördük biz orada ve dolayısıyla bilinçlenme dediğim olay, düzey orada birden başladı ve gelişti. Bunların tabi çözümünün olabileceğini sol partilerle, örgütlenmelerle çözülebileceğini düşünerek ilk TİP’e orda üye oldum ben...

...Daha sonra Uşak’a tayin oldum. Uşak’ta da Türk Öğretmen Hareketi içine girdim, ilk TÖS’e Uşak’ta üye oldum. Ve ikinci gittiğim sene TÖS’ün yönetimine girdim hemen. İşte o büyük TÖS boykotu, 1969 TÖS boykotunda ben

Uşak'taydım. Müthiş bir eylemdi tabi o...İlk TÖS boykotum öğretmen hareketi için çok önemliydi...

...Uşak'tan sonra babamı Uşak'ta kaybettim ben. Babamı kaybettikten sonra orda durmak istemedim. Eskişehir'e tayinimi istedim...Orada da TÖS kapanmıştı TÖBDER açıldı TÖS'ten sonra. TÖBDER'e tekrar devam ettik biz. TÖBDER'in yönetiminde bulundum ben. Ve orada işte yine Türkiye İşçi Partisi, Behice Boran'ın partisindeki çalışmalar çok hızlı gidiyordu ilerledi...

Üç sıkıyönetimi de yaşadım işte onar sene arayla...Evet işte sıkıyönetimlerden sonra ben Antalya'ya istedim...20 yılı dolduran her öğretmeni eskiden istediği yere veriyorlardı. Antalya'ya tayin oldum. 1984 yılında Antalya'ya geldim. İlk geldiğim yıllar, hemen gelir gelmez burada TİP'li arkadaşlarımı eski TİP'li arkadaşlarımı buldum, tanıştık. Öyle bir ortam buldum hemen içine daldım. Fakat TİP tabi o sıralar yavaş yavaş yok oluyordu. İşte TKP'yle birleşti, birleşme hareketleri falan sürdü. Neyse o birleşme hareketleri zaten yıllarca sürdü devam etti” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Aynı yıllarda Antalya'ya yerleşen Süheyla DOĞAN ise taşınma sürecini ve gerekçelerini şöyle aktarır:

“1987 yılında taşındım Antalya'ya. Ankara'dan kaçtım adeta. Birkaç gerekçem vardı; bir kadın olarak kendi özgürlük alanımı daha rahat kurabilmek, kızımı kendimce ve daha temiz bir havada büyütebilmek, doğası güzel bir yerde yaşamak ve başka gerekçeler...Gerçekten de bu gerekçelerin tümünü gerçekleştirebildim sayılır Antalya'da yaşadığım 15 yıl içinde. Sanırım bu süreçte hem kendim özgürleştim, hem de “Antalya Kadın Platformu”, “Yerel Gündem 21- Antalya Kent Konseyi Antalya Kadın Meclisi” gibi yapılanmalarda da yer alarak kadınların özgürleşme mücadelesine katkı koymaya çalıştım.” (S. Doğan, Görüşme.12 Ağustos 2008).

Kendini feminist bir aktivist olan ifade eden Nilgün EROĞLU ÜSTÜN ise Antalya'ya kendisi açısından anlamlı bir tarihte gelir.

“Tam 90 yılı 8 Mart günü gelmiştim Antalya'ya. Benim için o çok önemli çünkü o zamanlar 8 Mart yeni yeni kutlanmaya başlamıştı ama benim açımdan gündemime çok girmiş bir şey değildi. Yalnızca üniversitedeyken 87 yılında işte Ankara'da Kadın Dayanışma Derneği'nde Yıldız Ecevit'lerle o zaman tanışmıştım onların 8 Mart kutlamasına tanık olduğumda çok etkilenmiştim. Antalya'ya ilk geldiğimde bir gazete Yeni Yüzyıl'dı galiba bir haberle

gündemime girmişti. Oradan hatırlıyorum 8 Mart'ta geldiğimi çok net olarak. Evet o zaman geldim..." (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

1980'lerin ikinci yarısında Antalya bugün olduğundan farklıdır. Kentte yoğun bir göç yaşanmakla birlikte nüfusu bugünle karşılaştırıldığında daha azdır. Bunun dolaylı bir yansıması olarak o dönem Antalya'sı kadınlar açısından "daha güvenli" bir kenttir.

"Antalya'ya yerleştiğim ilk yıllarda Antalya çok daha mütevazı, daha güzel bir kentti. Herkes birbirini tanırdı. AKM'de gerçekleştirilen her etkinlikte gelen insanların çoğuna selam verirdik. Kent sonra büyük bir hızla büyüdü ve çirkinleşti. Ben de kendime yeni sakin köşeler aradım ve Antalya'yı terk ettim...

Antalya'da kadın olmak bizim zamanımızda ve bizim çevremizde pek zor değildi, giyim kuşam açısından da çok rahattık. Eskiden kadınlar açısından daha güvenli bir şehirdi Antalya. Gece geç saatlere kadar sokakta kalabilirdik. Ancak son yıllarda değişmeye başlamıştı bu durum. Geceleri daha güvensiz olmaya başlamıştı" (S. Doğan, Görüşme. 12 Ağustos 2008).

Kente yeni katılan bu kadınlarla birlikte Antalya'da yavaş yavaş bir kadın hareketinin başladığını söylemek mümkün görünmektedir. 1980'li yıllar ve öncesinde ise Antalya'da 'yerli' unsurlarından kaynaklı bir kadın hareketine rastlanmaz.

"Düşünüyorum şöyle Antalya kökenli olup da sıfırdan burada bir şeyleri başlatan var mı ben bilmiyorum. 80'lerde bir şey yok ama belki şey 89'da İnsan Hakları Derneği'nde yapılan 8 Mart kutlaması onun dışında ben de bilmiyorum. Üstelik de sol açısından önemli bir yer Antalya o dönemlerde, Gazipaşa falan öyle. Ama işte belki İKD ile ilgili bir yapılanma vardı ama öyle kadınlara biz ulaşamadık açıkçası. Daha sonra çalışmalarımızın içerisine sol hareketin içerisinde sosyalist kadınlar falan geldiler. Sayı onlarla birlikte daha da genişledi. Yani Antalya'daki siyasi partilerde faaliyet gösteren kadınlar ama onların da doksan öncesinde herhangi bir hareketine biz tanık olmadık. Bizlerle birlikte başladığını çalışmaların onlar da itiraf ediyorlardı" (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu kadınlardan biri olan Perihan AKAY da bu görüşü destekleyerek şunları ifade etmektedir:

"Kadın hareketi 90'lı yıllarda Antalya'da başladı. 90'lı yıllara kadar pek bir şey yoktu sanıyorum.

...Şimdi bu kadın hareketinde yani benim gözlemlediğim yada hepimizin gözlemlediği kadın hareketinde çalışan arkadaşlarımızın çoğu bence dıştan gelme insanlar. Antalyalı kadınlar daha çok işte Üniversiteli Kadınlar Derneği gibi, Soroptimistler Derneği gibi... Antalyalı kadınlar daha üst düzey zengin

kadınlar onların yanlarında hep oluyorlar diye gözliyorum. Oralarda çalışıyorlar... Ama bizim kadın hareketinde daha çok dıştan gelen kadınlar, gözlemlediğim. Feminist bakış açısı olan kadınlar daha çok dıştan gelen kadınlar oluyor” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Kadın hareketinin 1990’lı yıllarda başlamasında, kuşkusuz Türkiye konjonktürü de etkili olmuştur. 1990’lı yıllarla birlikte Antalya’da kadınlar arasında küçük gruplar halinde bir toparlanma başlar. Bu bir araya gelişlerde başlangıçta eski arkadaşlıklar, yanı sıra geçmişten gelen gelenek ve alışkanlıklarda etkili olmuş görünür. Klasik yöntem küçük okuma grupları şeklinde bir araya gelmelerdir.

“... ilk kadın hareketi ile ilgilenmeye başladığımda Nilgün kulakları çınlasın başka bir arkadaşımız Turkish Daily News bürosunda karşılaştık onunla Antalya bürosunda. Ben kadın çalışmaları ile ilgileniyordum demişti, Feminist dergisine yazıyordu o zamanlar daha sonra Pazartesi dergisine falan da yazmıştı...

Bana sen de katılmak ister misin okuma grubu falan oluşturacağız demişti önce gecekondularda mı başlamalıyız, varoşlarda mı o zaman varoş yeni yeni kullanılıyor popüler olan bir kelime. Varoşlardan başlamalıyız tabii klasik aydınlanmacı modernist bir tarzdı. Yani ben kurtuldum başkalarını kurtaralım havasındaydım” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Önce üç kadının bir araya gelmesiyle Perşembe toplantıları adı altında bilinç yükseltme toplantıları düzenlenir. Nilgün EROĞLU ÜSTÜN başlangıçta kurumsal bir yapı hedefleyip sadece bir araya gelmek ve okumak amacıyla olduklarını söyler:

“...biz her Perşembe toplanmaya başlamıştık. 1990’da Temmuz-Ağustos falan çok kısa bir sürede bu gruba kavuştum ben. Önce üç kadındık... sonra sayımız arta arta yani böyle...Perşembe günleri Kaleiçi Sanatevi’nde toplanmaya başladık. O zamanlar da bir Perşembe grubu vardı Ankara’da hatırlıyorum, onlar gibi olduk tesadüfen. Okuyorduk daha çok. Pazartesi dergisinin bastığı Feminizm kitabıyla başlamıştık, Kadın Çevresi’nin ilk çevirdiği kitaplardan. Daha sonra başka kitaplar da eklendi. Genelde başlangıçta hani hep böyledir ya. Tartışma şeklinde değil de önce okuyorduk birbirimize aktarıyorduk sonra tartışıyorduk falan... Önceleri işte sayımız üç beşken giderek çoğaldık otuza falan yaklaştı. Biz sürekli okuyoruz. Sayımız bazen azalıyor, bazen çoğalıyor, mekânlar değişiyor. Herkes birbirine haber veriyor böyle bir referansla.

Tekrar bir araya geldiğimizde ‘biz şuyuz grubumuzun şöyle bir özelliği var diyecek’ bir halimiz de yok. Yani böyle yazılı ne yapmak istediğimizi net bir

şeklinde söyleyen bir şey de yok böyle bir grup da değildik. Yalnızca biz kadın bilinci açısından bilincimizi yükseltmek, sohbet etmek istiyoruz falan. Belki ilerde bir şeyler yapacağız falan diyorduk” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

8 Mart'ların kadın hareketi açısından önemi ve hareketin devamı açısından belirleyiciliği Antalya örneği için de geçerli görünmektedir. 1991 8 Mart'ı da Antalya'da bu açıdan önemlidir. Çünkü 1980 sonrasında Antalya'da ilk defa 8 Mart kutlaması yapılır. Kutlamanın biçimi, düzenleyenlerin kişisel özellikleri ve kadın hareketine bakışlarındaki 'farklılığın' ipuçlarını da verir niteliktedir.

“Beni bir gün telefonla Nilgün aradı ‘Ya Nilgün bu böyle olmayacak. Biz bir araya geliyoruz geliyoruz ayrılıyor bir şey olmuyor. Bu 8 Mart'ta geliyor bu 8 Mart'ı da Antalya'da kutlayamazsak ben ölücem arkadaş’ falan dedi. Ne yapalım, ya benim de oldukça deneyimsiz olduğum bir alan bana şey dedi İstanbul'dan bir konuk çağıralım böyle bir kutlama olsun burada. Daha önce İnsan Hakları Derneği'nde bir kutlama yapılmış ama biraz da İnsan Hakları Derneği özelliğinden kaynaklı olarak. Daha önce orada da kadınlar var olmaya çalışmış çaba harcamışlar Antalya'da, ama eski İKD tarzı bir kutlama olmuş güçlü kadın güçlü erkek eşittir güçlü toplum falan, kadın erkek el ele aydınlık günlere falan gibi bir anlayışla yapıyor.

Bizimki biraz daha radikal olsun, farklı cidden feminist bir şey olsun dedik. Hayalimizde şey falan da yok hani miting falan yapalım, sokaklara düşelim gibi bir düşünce hiç gelmedi aklımıza. Yalnızca kapalı bir mekânda bir şeyler yapalım. O amaçla Kadın Eserleri Kütüphanesi'ne ulaştı Nilgün ve Aslı Davaz Mardin konuğumuz oldu ve o da Serpil Çakır'ı tanıyordu. Serpil Çakır'da yeni tamamlamıştı doktorasını Osmanlı'da Kadın Hareketi ile ilgili. İşte bununla ilgili sunum yapmak istedi onu çağırdık. Yani hala şaşarım ben nasıl enerji ve inanmış o, şimdi olsa yapamam herhalde” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu 8 Mart, organizasyonu için gerekli finansman sorununa getirdiği 'çözüm' açısından da günümüzden farklılık göstermektedir.

“...Nilgün'le birlikte Antalya'da bize para verebileceğini düşündüğümüz kişilerin listesini çıkardık. Hiç tanımadığımız kişiler de var içinde, avukatlar, doktorlar, toplumda yer etmiş sivil toplum temsilcileri gibi. İkimiz resmen kapı kapı dolaştık; biz böyle bir şey yapacağız birilerini çağıracağız ama bizden para istemiyorlar da yol paralarını karşılamamız gerekiyor ama paramız da

yok, bize bağış yapar mısınız diye. Böyle beşer onar milletten toplayarak uçak paralarını denkleştirdik şimdi böyle bir yöntem hiç kullanılmıyor ama.

Kaleiçi Sanatevi'nde ilk kez Antalya'da bu bağlamda bir 8 Mart kutlaması yaptık küçük bir yerde. Slaytlarla birlikte Serpil Çakır Osmanlı'da kadın hareketini anlattı” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu ilk toplantı 8 Mart toplantısı ve bilinç yükseltme toplantılarının bir sonucu olarak, kadınlar arasında var olan “Kemalist modernist” algılayışın da yavaş yavaş ezberinin bozulduğu gözlenir.

“...Herkes çok şaşırды, çünkü Antalya'da halen de çok etkili olan bir Kemalist bir modernist yaklaşım vardır. Aslında tüm Türkiye'de de birçok kadın için egemen olan düşünce vardır ya, Atatürk kadınları kurtardı işte onlara seçme ve seçilme hakkı verdi, bizi peçeden kurtardı falan diye hani çok klişeleşmiş inançlar var ya. Serpil bize Osmanlı'da kadın hareketini anlattığında herkes kafalarındaki o paradigmanın nasıl yıkıldığına tanık oldu. Orada çok farklı bir anlatım vardı. Hiç düşünmedikleri bir zamandan başladığını ve kadınların mücadelesiyle aslında yukarıdaki yönetici sınıfın da düşüncelerinin değiştiğini görüyorlar” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kadın hareketi 1990'ların başında henüz kurumsallaşmadığından bir süreklilikten bahsetmek mümkün görünmemektedir. Genelde toplumsal muhalefetin örgütlenmesinde çoğu zaman kişisel ‘fedakârlıkların’ belirleyiciliği kadın hareketi açısından da geçerliliğini korumaktadır. Antalya kadın hareketi de bu genel kuraldan ayrı görünmemektedir. Harekette aktif olarak yer alan birkaç kadının ayrılmasıyla birlikte bir duraklama dönemi yaşanır.

“...bizim o 8 Mart'ın ardından bir dağılma sürecimiz oldu hani etkinliği yaptık tamam falana döndü. Özel yaşamdaki sorunlar da uzaklaştırabiliyor kadınları bu kadın hareketinden ya da aktivist olmaktan, kendi içine kapanabiliyor. Ben bunu yıllar içerisinde de çok gördüm.

Bizde de öyle oldu aşağı yukarı 1991 yazında ben pedagojik formasyon için Bolu'ya gittim. Nilgün maddi sorunlar yaşıyordu o yüzden geri dönmeyi planlıyordu İstanbul'a, bir de çocuk yaptı sonra. Başka arkadaşlarımız vardı işte evlenenler boşananlar...” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Takip eden yıllarda kadınlar doğrudan ‘kendi öz örgütlerinde’ değil çeşitli sivil toplum örgütleri bünyesinde çalışmalarını yürütürler. Bunlar içinde özellikle ODTÜ Mezunları Derneği Antalya Şubesi önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu derneğin önemi salt başkanının kadın olması ve kadın sorununa karşı duyarlı olması değildir.

“ODTÜ Mezunları Derneği Antalya Şubesi'nin kurumsal olarak başkanlığını yürüttüm 4 yıl. Ancak başkanlık değil, koordinatörlük sözcüğünü kullanmayı seçtim kendim için. Tüm yönetim ve denetim kurulu'nun asil ve yedek üyelerini kadınlardan oluşturduk. Belki de Türkiye'de bir ilkti bu durum, bir karma örgüt için. Benim görev almamdaki ön koşulum buydu, sözümüzü de geçirebildik...” (S. Doğan, Görüşme. 12 Ağustos 2008).

8 Mart'ların kadın hareketi açısından üstlendiği “motor olma” işlevi 1994 yılında da gerçekleşir. ODTÜ Mezunları Derneği öncülüğünde bir araya gelen kadınların gündeminde yine yaklaşan 8 Mart vardır.

“...Süheyla ve Nilgün ODTÜ'lüler Derneği'ndeydiler o yıllarda. 8 Mart kutlamalarını bu sene yapalım diye bütün sivil toplum örgütlerine çağrıda bulundular, bulunmuşlar. Ben onları tanımıyordum henüz. Bu arada Birleşik Sosyalist Partisi'nin yanındaki bir binada toplantı yapılacaktı. Ben bunu haber aldım, sivil toplum örgütlerini çağırıyorlar tabi 8 Mart yapmak için toplantıya. Ben dedim ki “Ben BSP'nin yönetimindeyim biz de katılamaz mıyız böyle bir toplantıya?” partiler katılmıyor dediler ama kişi olarak katılmak isterseniz katılın dediler. Tamam dedim ben o zaman kişisel olarak katılmak istiyorum dedim. Kişi olarak o toplantılara katıldım. Ve o toplantılara 17 kuruluş katıldı... Hatta katılan dernekleri ben size buradan sayabilirim: Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği, Soroptimistler Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Ansan, Türk Anneler Derneği, Eğitim-Der, Güçsüz ve Kimsesiz Yaşlıları Koruma Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Mülkiyeliler, Türk Kadınlar Derneği, Antalya ve Kemer şubeleri, Sosyal Hizmetler İkinci Müdürlüğü. 8 Mart kutlamaları için birkaç toplantı yapıldı.” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Toplantılara katılanların çeşitliliği kadınların ortak bir etkinlik için bir araya gelme kültürlerini göstermesi açısından önemlidir. Farklılıklar ise kendini eylem anında göstermiştir.

“Bu 8 Mart kutlamasında Cumhuriyet Meydanı'nda mitingden başka bir basın açıklaması ve çelenk koyma merasimi olacaktı. Orada Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı Aysel Göksoy bir konuşma yaptı...Bu konuşmada kadın sorunları içeriği yoktu... Bosna Hersek olayları devam ediyordu. Irkçı bir dil kullandı konuşmasında, ırkçılığı ağır basan bir konuşmaydı. Biz onun konuşmasını zaten istememiştik ama Türk Kadınlar Birliği adına izin alındığı için vilayetten o konuşmak zorunda kaldı. Biz buna tepki olarak hemen Süheyla ile Nilgün bir yerde oturdular. Yeni bir basın açıklaması yazdılar ve arkasından

Süheyla çıktı çok güzel, kadın sorunlarını dile getiren ilk defa Antalya’da kadın hareketinin başlangıcı olan bu mitingde çok güzel bir konuşma yaptı... Miting 94 yılında yapıldı.” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Ancak Antalyalı kadınlar bütün bu farklılıklarıyla birlikte, bir arada durma başarısını gösterebilmiş ve bunu bağımsız bir kadın örgütlenmesi olarak Antalya Kadın Platformu’nu kurarak göstermişlerdir. Platform’un zemini bu toplantılarda atılmıştır. Platforma giden yolda yine birkaç kadının girişimiyle ODTÜ Mezunları Derneği’nde başlayan “Biz Bize” toplantıları da etkili olmuştur. Bir anlamda süreç tekrar başa dönmüş ve adeta bir “de javu” yaşanmıştır.

“...94’te evlenip [tekrar] buraya geldim. Gelmeden önce Süheyla ile ODTÜ Mezunları Derneği’nden dolayı tanışıyoruz... Daha sonra bana telefonla mı, yazarak mı şimdi hatırlayamıyorum Nilgün biz burada 8 Mart’ı kutlamaya çalışıyoruz sen de gel katıl dedi. Neyse geldim...8 Mart kutlaması ODTÜ Mezunları Derneği önderliğinde gerçekleştirildi. Bu da mesela komik bişey. ODTÜ Mezunları Derneği aslında karma bir örgüt ama oradaki kadınların herhalde etkin olması bir ivme sağladı...

Netice itibariyle o 94’te başladı çalışmalar film gösterileri falan şeklinde. Ben o zaman şeyi önermiştim kadın bilinç yükseltme ile ilgili benim de o Perşembe toplantıları deneyimimle birlikte bir arada kadın kadına toplantılar yapalım dedim hatta adı da ‘Kadın Kadına Toplantı’ olsun dedim ooo müthiş tepki duymuşlardı. O zaman o ADD’deki toplantıda çok iyi hatırlıyorum. Ne öyle kadın kadına biz erkeklerin düşmanı mıyız? Diye hele feminizm lafını hiç edemiyoruz bile daha gerçi şimdilerde de sıkıntı oluyor feminizm lafı o zaman ben de dedim ‘Biz Bize’ olsun bari buna itiraz etmediler. Bir de TRT’de vardı biz bize diye bir program” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Toplantıların çoğu katılımcı için ilginç ve aynı ölçüde ‘feminist yöntemi’ benimser tarzda olduğu söylenebilir. Aslında yöntem “84’te 85’te Ankara’da ve İstanbul’da yapılan çalışmaların biraz gecikmeli olarak Antalya’ya gelişi[nden]” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008) ibaret olmakla birlikte Antalya için bir ilktir. Toplantı bazı katılımcıları için ise hayal kırıklığı ile sonuçlanmıştır.

“ Sonra ilk ODTÜ Mezunları Derneği’nde yaptık Biz Bize toplantısını çok iyi hatırlıyorum 8 Mart akşamı veya 10 Mart akşamı gibi bir şey. Erkekler de çıktılar geldiler ben çok rahatsız oldum bundan, ben ‘Ya Biz Bize’nin anlamı şey değil mi erkekler olmayacak burada, kadınlar rahat konuşamayacaklar. Erkekler her zaman ilk lafı söylemeye kalkacaklar bizi kurtarmaya kalkacaklar falan erkekler olmasın rahat konuşamayacağız’ deyince bazı erkekler böyle

tepki gösterip çıktılar ortamdan. Hala onu anlatırlar Nilgün kovdu diye” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

“...Bu Biz Bize toplantısında işte çok ilginç bir toplantıydı. Daire şeklinde oturuyorduk. Orada her kadının kendi hayatıyla ilgili anlatmasını istediği şeyleri anlatması isteniyordu ve tabii ilk defa kadınlar böyle bir faaliyetle karşı karşıya geldikleri için çok utangaç davranıyorlardı. Yani anlatacak çok şeyleri var ama anlatsa mı anlatmasa mı? yani söylemek doğru mu değil mi? gibi böyle bir ikilemde kaldılar. Mesela şöyle bir soru, soru değil de işte açıklama gelmişti. Mesela ilk kadın olduğunuzu ilk defa ne zaman hissettiniz? yani cinsel olarak ne zaman hissettiniz? Bunu şimdi epey düşündü kadınlar. Samimi cevap verenler oldu, veremeyenler oldu. Buna benzer kadınlıkla ilgili sorular ve açıklamalar. Çok güzel toplantılardı bunlar” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Toplantılara katılanların profilleri açısından bakıldığında ise başlangıçta eğitimli ve orta sınıftan kadınlar ağırlıktayken giderek alt sınıftan kadınlar da katılmaya başlar. Kadınlar arasında bu sayede gelişen bir araya gelişler ve dayanışma yeni bir kurumsal kimliği oluşturur. 1995 yılı 8 Mart’ı için bir araya gelen kadınlar kendilerini Platform olarak adlandıırırlar. Bunda Platform türü birlikteliklerde bir yandan örgüt hiyerarşisi sorunu yaşanmaması diğer yandan da farklılıklara imkân tanıyan bir yapılanma olması etkili olmuş görünmektedir.

“Yine ODTÜ Mezunları Derneği’nin çağrıcılığında pek çok derneğe ulaşıldı... 21 tane örgütün katılımıyla ve yine biz buna bir isim verelim dedik. O zamanlar platformlar yavaş yavaş moda olmaya başlamıştı çevre platformu, demokrasi platformu, kadın platformu gibi... Şimdi bu platform lafı bir yandan çok esnek ve rahatlatıcı bir şey kadınlar için, çünkü hem dernek üyeliği gibi formel bir yapı yok, gidip üye olman gerekmiyor, aidat ödemiyorsun, polisle ilgili bir sıkıntın yok, oldukça esnek bir yapılanma ama aynı zamanda milletin kafasını da karıştırıcı bir şey derneklere ve diğer formel yapılara alışmış olan gazeteciler için mesela ‘...eee sizin başkanınız kim?’ falan arayışına giriyorlardı.

...Platformu oluşturmaya karar verdik 8 Mart’ı kutlamak için. Örgütler Antalya Kadın Platformu adı altında bu işi yapacaklardı” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kadın Platformu farklılığını 8 Mart etkinliklerinde ortaya koyar. Bir haftalık bir sürece yayılan etkinlikler sadece bir miting veya basın açıklaması şeklinde olmayıp kentin tüm mekânları bu hafta boyunca kullanılır. Aralarında “Antalya’da yaşayan

yabancı kadınlarla toplantı ve oldukça geniş katılımlı bir kadın pikniği” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008) yanı sıra Sheraton Oteli’nin dahi kapılarını kadınlara açması oldukça önemlidir.

“Sheraton Oteli’nde film gösterileri yaptık... salonlar doluyordu taşıyordu ücretsiz film gösterileriydi. Sheraton bize ücretsiz olarak salonlarını açıyordu, yalnızca gelenler içeceklerini falan alıyorlar ki şehirdeki sıradan insanlar için çok önemli bir şey Sheraton gibi bir otele gireceksin barkovizyonda film izleyeceksin. Biz orada sergilerimizi de açtık birçok kitaptır broşürdür falan bu arada, orada kitap satışı falan da yaptık ondan sonra karanfiller vs. veriyorsun oradan elde edilen geliri de galiba kadın konukevi’ndeki kadınlar için harcamıştık” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Yapılan etkinliklerden biri de Antalya Cezaevindeki kadınlara yapılan ziyarettir. Bu ziyaret cezaevi koşullarının kadın üzerinde yarattığı etkiyi göstermesi bakımından ilginç tanıklıklar barındırır.

“... yine bir 8 Mart etkinliğiydi, hapishaneye gitmiştik, kadın koğuşunu ziyarete. Sivil polis otosu da ardımızdaydı sürekli ne yapacağımızı düşünüyorlarsa... Müdür bizi koğuşa bırakmadı, kadın mahkumların temsilcileriyle odalarında görüştük. Mahkumlara ne istediklerini, ne yapabileceğimizi sorduk, birisi ne demişti biliyor musun?; ‘Biz de kadınız, süslenmek istiyoruz, burada kuaför yok, bir kuaför yollasanız da, dışarıdaki kadınlar gibi biz de saçlarımızı kestirsek, yaptırırsak’. Öyle hoşuma gitmişti ki kadınların bu talebi, ne kadar gerçekçi, ne kadar kadıncaydı... Hemen bir kuaför bulup yollamıştık hapishaneye. Bir de kitaplık oluşturmuştuk kadın koğuşunda” (S. Doğan, Görüşme. 12 Ağustos 2008).

“...Ve birde Antalya cezaevindeki kadın koğuşlarını ziyaret ettik biz. İşte onlara kendi yaptığımız el işlerini götürdük. İzinler aldık. Onların da bu çok hoşuna gitti. Böyle bir dayanışmayı çok güzel buldular. Hatta o zaman sevgilisini öldüren bir genç kız vardı. Meşhurdu o zaman, gazeteler falan yazmıştı. Onunla falan orda özel konuşuldu. Kendi hislerini falan çok güzel anlatmıştı o genç kız. Onu neden öldürdüğünü, yani onlarla böyle bir ilişki kurduk” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Kadın hareketinin önemli açmazlarından olan hiyerarşik yapı sorunu kısa sürede Kadın Platformu’nun da karşısına çıkmış görünüyor. Gerçi kuruluşun itibaren bu sorunları aşamayan Platform’da, temsil sorunu da buna eklenince tartışmalar artmaya başlar.

“...Sayımız artıyor ama bir yandan da temsiliyetle ilgili sıkıntılar başlıyor. 150’yi aşkın kadın 150 örgütü temsil etmiyor. Bir örgütten on kadın da gelebiliyor, hiçbir örgüte bağlı olmayan kadınlar da gelebiliyor. Bu temsiliyet nasıl çözülecek? Aylarımızı verdik o tartışmalara şimdi düşünüyorum da. Bir grup özellikle Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği’nin başını çektiği bir grup yalnızca temsiliyet üzerinden olmalı ne öyle avam kadınlar geldi de bizi bozdular, şeye benzedi halk geldi de plajları bastı vatandaş denize giremedi gibi diyen birşey. Yani oranın ciddiyetini bozduğunu düşünüyorlardı çok fazla kadın geldi de bozdu. Başka kurumlarla iletişimde örneğin Valilikle iletişimde bu kadar çok kadının orada olması temsiliyetin gücünü mü azaltıyor diye düşünüyorlardı bilemiyorum. Her kafadan bir ses çıkıyor gibi düşünüyorlardı... bu temsiliyet meselesi, herkes sonunda birey olarak temsil edilire gelince bazıları ayrıldı gitti. Örgüt temsiliyetine inanan bazı gruplar ayrıldı gitti. Bazıları hem grup olarak, yani örgüt olarak kaldılar hem de birey olarak kaldılar.

...Hiyerarşiye çok fazla ihtiyaç duyan kadınlar da vardı. Şey var kafalarda yürütme kurulu, yönetim kurulu olarak algılanıyordu...birisini başkan yerine koymadan edemiyorlar, ağzı iyi laf yapan, o an sözcü olarak seçilen ya da titri olan, unvanı olan birisini direkt başkan haline getirmek ve onun etrafında toplanmak eğilimi kadınlarda çok güçlüydü, hala bile olduğunu görüyorum. Şimdilerde hatta feministlerin daha da azaldığını hissediyorum o örgütlenmeler içerisinde. Böyle bir kayma vardı platformun içerisinde de” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Dönemin tanıklarından olan Perihan AKAY ise bu tartışmaları şöyle aktarır:

“Oleyis sendikasında bir toplantı yapılmıştı. Bu toplantıda tartışma konusu Antalya Kadın Platformu’nun yönetimine, bireysel olarak mı kadınlar katılacak, örgütsel olarak mı oylamaya katılacak? Çünkü bireysel katılım çoktu. Ama örgütsel katılanlar da hayır o zaman örgütsel katılımın anlamı kalmaz bireysel katılıma oy vermeyelim şeklinde böyle bir tartışma yaşandı. Hatta bu tartışmalardan sonra Süheyla Doğan ayrıldı, Antalya Kadın Platformu’ndan. O örgütsel katılımı oylamayı savunuyordu. Nilgün bireysel oylamayı savunuyordu. Ve tabii bunun gibi birçok kadın. Bu tartışma böldü. Gerçi buna rağmen 96 yılında bir 8 Mart daha gerçekleştirildi” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Platform aynı zamanda izleyecekleri kadın politikası konusunda da farklı görüşlerin seslendirildiği bir yerdir. Bir yanda kadın örgütlerinin bir hayır kurumu gibi çalışmasını

savunanlarla, feminist politika üretmenin gerekliliğine inananlar arasındaki bu tartışma sadece Kadın Platformu deneyimine has bir tartışma değildir kuşkusuz.

“...bir yanda feminist bir söylem var ucundan ucundan ama bir yandan da hayır kurumu o kadın örgütlerinin çoğunda olan o hayır kurumu havası da var. O da her daim mutlaka yanında durmuştur Antalya'daki kadın hareketinin.

...kadın hareketinde de biraz çuvaldızı kendimize batırırsak göreceğiz orada çok komik şeyler yaşanıyor aslında. Bize öğretilenlerle ilişkili yani kadınsanız rollerimiz toplumsal cinsiyet anlamında çok terk edemediğimiz şeyler biz bir araya geliyorsak politika yapamıyoruz politika mutlaka şey üzerinden oluyor bir yardım bir hayır işi üzerinden gerçekleşiyor. Yani işte bir araya gelelim de devleti dönüştürelim yasaları değiştirelim yasaları değiştirmek yetmez sokaktaki adamın bize karşı tavrını değiştirelim. Bu kentleri bizim istediğimiz gibi imara açsınlar bizim istediğimiz gibi oluştursunlar diyemiyoruz yani böyle büyük büyük laflar çok mu korkutuyor bilemiyorum ya da kadınlar için zor sanırım onları yapmak hala bile zor görünüyor.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu tartışmayla da ilgili olmakla birlikte bir başka tartışma, istihdama yönelik politikalar sorunu, Antalya Kadın Platformu'nun geleceğini de belirlemesi açısından önemlidir. Platform bünyesinde çeşitli çalışma gruplarından sadece birisi olmasına karşın kadın el emeği pazarına ilişkin tartışmalar Platform'da giderek ayrılmalara dahi neden olmuş görünmektedir.

“Bir süre sonra... istihdam meselesinin kadınlar açısından en önemli sorun olduğu sonucu çıkarıldı ve oradan kadın el emeği pazarına geçildi. Yani kadınlar bu herhangi bir yerde çalışmayan, dışarıda herhangi bir yerde çalışmayan, işte herhangi bir sosyal güvencesi olmayan kadınların ürettiği ürünler bir pazarda satılacak kadınlar oradan elde ettikleri geliri kendileri kullanacaklardı. Bu amaçla İl Özel İdaresi'nin önünde Selekler Çarşısı'nın önündeki alanda bir Pazar oluşturuldu. Orada Büyükşehir Belediyesi'nin de katkısı oldu. Orada kadınlar satışa başladılar...

Aslında bu düşüncenin temelinde Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin yıllar önce Ahatlı'da haklı da olarak yürüttüğü yanlış hatırlamıyorsam UNESCO ile yürüttüğü bir proje, usta kadınlar yetiştirmek üzerine bir projeydi. O bölgede el sanatları ya da reçel yapımı ile ilgili örnek kadınları yetiştiriyorlar onlar başka kadınları yetiştiriyorlardı ve bunlar kooperatifleşeceklerdi ürünlerini satacaklardı sonuç tam planlandığı kadar başarılı olmadı sanıyorum ama bizim çalışmaların nüvesi de oydu bana göre.

Bu söylediğim yıl da yine 89 – 90 falan. En geç 91'dir ben bu çalışmayı onlardan öğrendiğim.

...ben o sıralar Platforma biraz mesafeli duruyordum. Platformun feminist yapısının çok bozulduğuna inandığım için. Uzak duruyordum ama yine de izliyordum” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Diğer yandan Platform, oluşturduğu başka çalışma gruplarıyla Antalya'daki kadınların büyük bir kısmına ulaşmayı da başarmıştır. Faaliyet alanları kentin “varoşlarını” da kapsar şekilde genişlemiştir.

“Ahatlı'dan geliyorlardı. İşte cezaevinin oradakilerden, Kepez'den. Biz o mahallelerde de çünkü mahalle çalışmaları yapmıştık Kadın Platformu olarak. Örneğin kadın filmleri gösterilerini o mahalleye gidip mesela muhtarın evinde kadın muhtarlar vardı. Muhtarın evinde kadınları topluyorduk. Kadın filmlerini o evde gösteriyorduk. Ve bütün mahallenin kadını katılıyordu tabii... İşte Kepez'de de yaptık bu şekilde toplanıp. Mesela sağlık. Doktorlarla birlikte, doktorlarımız da vardır bizim Antalya Kadın Platformu'nda çalışan... Kepez'deki gene bir mahallede bir evde kadınların sağlık taramasını yapıyorduk. Yani bu şekilde mahallelere kadınların ayağına gidiyorduk biz. Ve müthiş tabii ilgi oluyordu. Sonra... Otobüsler götürüp onları konserlere götürdük.

...Şehir içindeki yaptığımız film etkinliklerine getirdik. Hepsi de geliyordu. Otobüsle gidip alırsan geliyordu 1995 yılında da Eylül 1995 yılında da Handan İpekçi'nin “Babam Askerde” filmi gene biz Antalya'ya getirdik. Filmde kadınları otobüslerle topladıktan sonra Handan İpekçi'nin konuşmasını istedik sahnede, o filmi ve kadın yönetmenliğin ne anlama geldiğini anlattı. Bu çok ilgi gördü. Hatta burada elde ettiğimiz çok ufak paralarla sinemada göstermiştik. Bu paraları Kumkapı cinayeti olarak bilinen Zeynep Uludağ'a ailesine gönderdik biz bu parayı, elde ettiğimiz geliri.

...Daha sonra Antalya Altın Portakal Film Festivali'ne de biz katıldık. Yani o film festivalinde hem sergiler açtık hem de bu kapsamda Canan Gerede, Deniz Türkalı, Yeşim Ustaoglu ve Dilek Cindoğlu'nun katılımıyla Türk sinemasında kadın imajı adlı bir eğitim düzenledik Ansan bahçesinde bu da çok ilgi gördü kadınlar tarafından. Bu arada çok önemli bir faaliyet bu da 2 Aralık tarihinde gene 1995, 2 Aralık'ta” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Eğitim grubunun çalışmaları ise “el yordamıyla” bir şeyler yapmaya çalışan kadınların önlerini daha net görmelerini sağlar. Ankara'dan istedikleri yardımla KASAUM önderliğinde yapılan eğitimin amacı, her ne kadar gerçekleşemese de “eğitimi

alan kadınlar[ın] kendi örgütlenmelerinde eğitici olarak çalış[malarıydı]” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

“Platformda eğitim grubu işte şeyi yaptı tam bu el emeği pazarının açılmasından kısa bir süre sonrasındaydi yanlış hatırlamıyorsam Ankara Üniversitesi KASAUM’la iletişim kuruldu...Oradan işte Serpil Sancar, Aksu Bora ve Eser Köker onlar geldiler buraya. Ve dokuz oturumluk kendine yardım, daha doğrusu kendine destek projesi gerçekleştirdik, toplumsal cinsiyet eğitimiydi aslında, dört kez geldiler Ankara’dan buraya. Onların bir projesiydi ama bize çok yararı oldu. Ayda bir geliyorlardı Cumartesi - Pazar biçiminde. 25 civarında kadın çalışmalara katıldık düzenli olarak. Yani tamamen gönüllü isteyenler katılacaktı hem cumartesi hem pazar akşama kadar katılabilecek kadınlar, ama aşağı yukarı her örgütten de birileri vardı, bir örgüt temsiliyeti ise orada vardı. Çok yararlıydı, çünkü hani böyle karanlıkta el yordamıyla yaptığımız aramaları biraz daha netleştirmişlerdi işte hem kendi rollerimiz üzerinden düşünmemizi sağlamışlardı hem birbirimizle paylaşımlarımızı...” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Antalya gibi yerlere dışarıdan konuk olarak çağrılanların, kentte buldukları süre içinde başka etkinliklere de katılmaları sıklıkla rastlanan bir durumdur. Eğitim çalışması için Antalya’da bulunan Serpil Sancar ve Eser Köker’in de yaptıkları gibi.

“Seçimler vardı önümüzde. Antalya’da bir ilk gerçekleştirdik. Biz Antalya Müzesi’nde, Antalya’daki siyasi partilerin kadın adaylarını Antalya Müzesi’nde toplayıp onlara bir konuşma hakkı verdik. Yani kendilerini anlatma hakkı verdik. İlk defa erkekler olmadan kadın adaylar partilerdeki kadın adaylar kadın olma bilinciyle orada Antalya Müzesi’nde çok geniş katılımlı bir toplantıda konuşma fırsatı buldular. Bu onların çok hoşuna gitti tabii. Bu toplantıyı da Profesör Serpil Üşür [Sancar] ve Eser Köker yönetti böyle bir toplantıyı. Hatta bu toplantı 1995 Aralık Hürriyet Akdeniz’de ‘Antalya Kadın Platformu Antalya Alternatif Örgütlenme’ olarak adlandırıldı yani bize bir ad koydular artık Alternatif Örgütlenme yapmış olduk böyle siyasi kadınları orda konuşurarak, böyle bir hak tanıyarak

Bunun arkasından hemen üniversiteli kızlarla 11 Aralık’ta üniversiteli kızların sorunlarıyla ilgili bir toplantı düzenlendi. Ve böylece üniversiteli kızlarla da irtibat kurmuş oldu Antalya Kadın Platformu.” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Çeşitli biçimlerde kendini gösteren tartışmalar sonunda Antalya Kadın Platformu yavaş yavaş “miadını doldurmaya” başlar. Kadın hareketinin günümüzde de geçerli olan “kırmızı çizgileri” bu dağılma sürecinde etkili olmuş görünmektedir.

“Ben o zaman şunun tartışılmasını çok istemişim bunu da açmıştım ama bizim kırmızı çizgilerimiz şimdiki moda tabirle oydu. O zamanlar bile aramıza türbanlı kadınlar gelseydi, işte Kürt kadınlar gelseydi, seks işçisi gelseydi nasıl davranırdık diye onlara sormuştum. Çok net bir yanıt alamamıştım, tam tersi bir sessizlikti...Orta sınıf eğitilmiş kadınlar, tırnak içinde iyi aile kızları bunlar işte ne bileyim toplumda belli bir saygınlığı olan kadınlar bizim aramızda, diğerleri bizim aramızda yer almıyordu. Epeyce bir süredir de kapalı kaldı, bence hala da kapalı. Antalya’da türbanlı kadınlar, Kürt kadınlar ama tabii Kürt kadın derken belki aramızda birçok Kürt kadın vardı, ama aleni bir şekilde kendini böyle tanımlayan bu şekilde anılmak istenen kadınlar ne bileyim Ermeni, Rum vs. farklı etnik gruplardan kadınlar, seks işçisi hiç olmadı aramızda” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Nilgün EROĞLU ÜSTÜN’ün Platformdan ayrılma hikâyesi kadın hareketinin o yıllarda ulaştığı ‘bilinç düzeyini’ göstermesi bakımından anlamlıdır.

“Platform aşığı yukarı her örgütlenmede olduğu gibi miadını doldurmaya başlamıştı... benim ayrılmama sebep olan olay şeydir bir arkadaşımız Eskişehir’den gelmişti oldukça sertti, kendini radikal feminist olarak adlandırıyordu, burada tutunmaya çalışıyordu ufak tefek işlerde çalışıyordu yardımcı olmaya çalışmıştım ona. İşte çok iyi de olmadı, hayal kırıklığı yaşadı. Sonra bir arkadaşımız da eşinden boşandı daha doğrusu eşinden ayrılmaya karar verdi ve bu arkadaşla birlikte yaşamaya karar verdiler, ev buluncaya kadar ben orada yaşayayım dedi. Kendi adıma başka bir şey düşünmedim ben ama işte platformun içerisinde müthiş dedikodular, işte bunlar aslında lezbiyen de o yüzden birlikte yaşıyorlar, ayrılmasının sebebi de o diye. Beni dumur etti o vakitler... çünkü ne diyorduk ne olduk, nereye evrildi bu iş. En son ben düşüncelerimi duygularımı yazdım ve bir toplantıda bunları söyledim neredeyse linç edilmek üzere idim ki hemen kaçtım oradan yani okudum fazla sorulara yanıt vermeden ayrıldım oradan” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kadın Platformu dağıldıktan sonra Antalya’da kadın hareketi bitmedi kuşkusuz. Ama örnek olabilecek önemli bir deneyim ortadan kalkmış oldu. Bugün de devam eden El Emeği Pazarı başka girişimlere de örnek oldu.

“El emeği pazarı devam ediyordu orayı bir grup arkadaş örgütledi ve orada AKİDE oluştu. Akdeniz Kadın İstihdamı Destek Eğitim Grubu Derneği. Benzer yapıdaki derneklerin birden fazla olması tamamen kişisel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yani A şahsının yandaşları şu dernekte bu dernekte gibi. AKİDE Sera Pastanesi'nin yanında Muratpaşa Belediyesi verdi onlara o yeri” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Siyasi partilerin kadın kolları diyebileceğimiz örgütlülükler bulunmakla birlikte bunların getirdiği sınırlamalar kadınları yeni arayışlara itmiş görünüyor. 1997 sonrası dönemde Pazartesi Dergisi'nin Okur Toplantıları yanı sıra ev toplantıları da devam ediyor ve kadınlar ne yapabiliriz üzerine düşünceler üretiyorlar.

“Baktık olmuyor oralarda o resmi kurumlarda evde buluşmalar yaptık, uzun süre evlerde buluştuk böyle pastalı börekli falan. Bilinç yükseltme gibi değil de kadın dayanışması gibi hepimiz birbirimizi tanıyorduk...Uzun süreler toplantılarımızı okumalar, tartışmalar vs. daha teorik tartışmalar üzerinden götürdük. Ben bu arada Pazartesi dergisinin Antalya temsilciliğini üstlenmiş oldum. Antalya'da dağıtımı ile ilgilendim ve tabii orada bırakmadık okur toplantıları düzenledik üç dört tane. Pazartesi dergisi okur toplantılarını çok önemsiyordu zaten o zamanlar... Pazartesi dergisi üzerinden de başka kadınlara ulaşma şansı buldum...

Hem oradaki toplantılar biraz daha feminist bakış açılı toplantılardı, içerik olarak daha doluydu, daha homojendi diyeyim. İyi toplantılardı ve iyi buluşmalardı, ama o da uzun sürmedi.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Antalya için kalıcı olan bir diğer kurumsal yapı Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi'nin kuruluşu da aynı yıllara rastlar.

“Ne yapabilirizi konuşuyorduk gece yaptığımız toplantılarda. Ve sonunda bu konuşmaların sonunda biz kadın kozası, Antalya Kadın Kozası diye bir grup kurduk. Antalya Kadın Kozası projeler çerçevesinde faaliyet yürütecekti. Yani bir projeyi ele alacaktı onu faaliyete sokacaktı. Bu projelerin içindedeki en önemlisi Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi kurmaktı” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Yeni katılımcılarıyla birlikte sayısı yaklaşık onu bulan kadınlar hayallerindeki projeyi gerçekleştirme imkânı bulurlar.

“Ardından 97 yılında Gülser Öztunalı Kayır İstanbul'dan geldi. Şimdi çok iyi hatırlamıyorum, kiminle başladı, nasıl yaptık ama bize hayalimizde olan proje yapmayla ilgili bir eğitim verildi. Ve proje yapmayla ilgili hayalinizde ne

var diye sorulmuştu ve benim de tek hayalim bir kadın evi yapmaktı. Kadınlar gelecekler, oturacaklar, bilinç yükseltme toplantıları olacak, kütüphanesi olacak vs. birlikte kültürel etkinlikler de yapılacak, başkalarında da başka hayaller. Biraz böyle danışma evi gibi de olması gerekiyor...

Gülser, Emel falan derken sayımızı şöyle bir on civarında yaptık, Kamile, Perihan, Serap on kişilik grup, evlerde bir araya gelip projeyi netleştirdik. Projeyi Gülsüm'le ben yazdık, ama üzerinde oynalamalar vs. oldu. Kadın Evi projesini yazdık. Şimdiki Kadın Danışma Dayanışma'nın projesi o zaman yazılmıştı” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Projenin hayata geçirilmesi hiç de kolay olmamış görünüyor. Kafalarında bu proje olan kadınlar yeni yeni oluşmaya başlayan Kent Konseylerinin bu konuda yardımcı olabileceğini düşünerek Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi'ne katılırlar.

“Biz bunu yazdık da nasıl hayata geçireceğiz ne yapacağız işte o zaman Gülser akıl vermişti. Gülser İstanbul'da Habitat toplantılarında da bulunduğu için... bir kadın kotası oluşturalım... Kent Konseyi'de yeni oluşmuştu Antalya'da. İşte 'Kent Konseyi'nin en yakın toplantısına gidelim kendimizi anlatalım orada kadın kotası oluşturmak istediğimizi söyleyelim. Madem Kent Konseyi hiyerarşik olmayan ve her yapıya açık bir yer' dedik. Gittik biz oraya saf saf... Ooo nasıl saldırdılar siz feminist şeyler yapmak istiyorsunuz diye kokona teyzelerimiz falan. Tayyörlü diye tanımlanan hanımlardı. Sonuçta kotayla ilgili fikrimizi onaylamadılar ama biz vazgeçmedik” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

1998 yılında Kent Konseyleri bünyesinde çeşitli meclisler kurulmaya başlanmıştı. Meclislerden biri de Kadın Meclisi'ydi. Aynı yıl yapılacak olan seçimlerin de etkisiyle yükselen siyasi tansiyon Kadın Meclisi'nin ilk toplantısına da yansımış görünür.

“Bu arada Sema Nur Kurt şey dedi bize meclisler oluşturulacak, yani meclisler şeklinde olacak yani gençlik meclisi, yaşlılar meclisi, kadın meclisi gibi, siz de bunun içinde yer alın mutlaka dedi... Tam o yıl da 98 seçim yılıydı yanlış hatırlamıyorsam yerel seçimler de vardı, her ikisi birden. Aman Allah'ım herhalde toplantıda 350-400 kadın bir araya geldiler... orası bir gövde gösterisi alanı...” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Perihan Akay'ın, bir dönem yaptıkları çalışmanın sonuçlarına ilişkin anlatımları, Kadın Meclisi'nin üye yapısı hakkında bize bir bilgi verebilir.

“Kadın Meclisini oluşturan 364 kadın demiştik. Bunların % 9'unun evli % 1'inin boşanmış olduğunu tespit ettik. Dolayısıyla boşanmışların az gelmesinin

nedeni gelir durumlarından dolayı boşanınca tabi gelir durumu çok düşüyordu bunların. Eğitim durumlarına bakınca da meclisteki kadınların ağırlıklı eğitimi kadınlar olduğunu gördük. Yani % 37'si üniversite mezunuydu bu kadınların. % 28'i lise mezunuydu. Yani elit bir gruptu denebilir. Yani bu da örgütlü kadın olayında genellikle Türkiye'de böyle oluyor ne yazık ki. Eğitimi olmanın sonucu olarak da genel olarak % 48'i iki çocukluysa. Çocuk sayısı olarak ev kadını % 45'ti üye kadınların, emekli kadın % 16'ydı. Ve öğretmenlerin de durumu % 34'tü bunları o zaman belli şeylerle tespit etmiştik.” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Kadın Meclisi'nin tüzüğünün yazılmasında da, benzer tartışmalar yaşansa da sonuçta hiyerarşik bir yapılanmaya gidilmemesi, bireysel katılımın esas olması gibi ilkeler kabul edilmiştir.

“Kadın Meclisi'nin tüzüğünü de biz bu Kadın Kozası'ndaki arkadaşlarla birlikte ağırlığımızı koyarak bu tüzüğe kadın bilincinin ağır bastığı, kadın olmanın ne demek olduğunu içeren maddeler koyarak... çünkü başka kadınlar da vardı bu tüzük hazırlanırken. Ağırlıklı biz bu tüzüğü hazırlamış olduk.

...Kadın Meclisi Temmuz 1998 tarihinde kuruldu ve bu önce Kadın Meclisi'nde işte yönetime bir yönetim oluşmasını hiyerarşik bir yapı oluşmasını istedik biz. Her toplantıda o toplantıya katılan kadınlardan birisi başkanlık etsin yani hiyerarşik yapı olmasın. Yani devamlı bir başkan, devamlı bir yardımcısı falan olmasını istedik... Buna itiraz edenler de oldu tabi başka katılan kadınlardan ama bunu kabul ettirdik.

Bireysel katılım burada önemliydi. Kadın Meclisi'ne her kadın birey olarak sadece nüfus cüzdanını göstermek suretiyle üye olabiliyordu. Bu kadınlar için çok önemliydi. Çünkü işte mesleği şuymuş, şu partide çalışıyormuş, şu kimliği varmış böyle bir şart gözetmeksizin kadınların oraya bu kadar kolay üye olabilmesi onlar için çok güzel bir şeydi” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Kadın Meclisi'nde oluşturulacak alt çalışma gruplarının belirlenmesi de bir başka tartışmalı konudur. Zihinlerinde bir proje olan kadınlar, Kadına Yönelik Şiddet Grubu'nu oluşturmakla bunu hayata geçirmek için önemli bir adım atmış olurlar.

“Neyse böyle kavga dövüş cebelleşerek şeyi belirledik işte alt çalışma grupları belirlendi. Kadına yönelik şiddet grubu dediğimizde bile şaşırılmışlardı böyle bir şey hiç duymamışlar eğitim, kültür, sanat falan hep alışılmış şeyler...Neyse biz sonuç olarak kadına yönelik şiddet grubunda ağırlıklı olarak

bir araya geldik arkadaşlarla. Çünkü bizim bir amacımız var, bir şey yapmak istiyoruz” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Yoğun ve tartışmalı geçen günler sonunda nihayet 2000 yılında Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi açılır. Merkeze Belediye’den de destek sağlanır.

“...Hep böyle cebelleşmeyle geçti, o projeyi oraya kabul ettirinceye kadar iki yıl geçti. 98’den 2000 yılına kadar projeyi kabul ettirmeliydik, Belediye ile görüşmeliydik. Belediye’ye ait bir lojmanı bize verdiler, tam bir tahsis sayılmaz bir protokolle. Yani oranın kullanım hakkı bizde, Belediye oranın elektrik suyunu da ödeyecek. Kullanmamıza izin verecek biz de orada danışmanlık hizmeti vereceğiz. Neyse 2000 yılında nihayet biz orayı açtık” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kuruluşa başka destekler de sağlanır. Bunlar arasında Mor Çatı ve Mersin Kadın Danışma Derneği de yer alır. Bu açıdan bakıldığında aslında Antalya Kadın Danışma Dayanışma Merkezi Antalya’ya özgü ve yeni bir şey olarak görünmez. Var olan örneklerin bir tekrarıdır.

“...Mor Çatı’ya gidildi Danışma Merkezi açılmadan kısa bir süre önce. Mor Çatı’da bir hafta sonu başvuru nasıl alınır, başvuru alanla nasıl görüşülür, kadına yönelik şiddetle ilgili onlarla nasıl konuşulur diye onlarla ilgili eğitimler alındı, şu kişiler başvuruları alsın diye de belirttik.

...Mersin Kadın Danışma Derneği ile ilişki kurduk, onların protokollerine baktık, Mor Çatı’nın protokollerine baktık onlara göre davrandık. Örnekler vardı önümüzde o kadar da bilgisiz değildik, tamamen kendi yarattığımız bir şey de değildi.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Merkez, şiddete uğramış kadınların başvurusu sonucu onların yaşadıkları sorunların giderilmesi üzerine çalışmalar yürütmektedir.

“...şiddet gören kadın bize bizim eve başvurunca orada bulunan her görevli kadınla konuşmuyor. Bir odamız var özel o odada birebir danışmanlık. Karşılıklı kalıyor onlar ikisi sadece konuşuyorlar. O kadının ihtiyaçları nelerse danışman onları tespit edip avukatla ya da psikologla ya da ikisiyle birlikte buluşturuyor. Eğer çok ihtiyacı varsa sığınma evine, devletin burada sosyal hizmetlerin sığınma evi var. Sığınma evi ile telefonlaşıyor oraya gönderiliyor kadının çok ihtiyacı varsa. Ama sadece danışmanlık ve hukuk ve psikolog sorunu varsa onu biz karşılıyorduk. Baro’nun kadın avukatlarıyla anlaştık.” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Merkez çalışmaları bir yandan yürürken, diğer yandan bütün sınırlılıklarına rağmen Kadın Meclisi bünyesinde faaliyetler devam eder. Bunlar içerisinde özellikle

kadınların 2001 8 Mart'ında Bakırtepe'ye yaptıkları Dünya Kadın Zirvesi yürüyüşü ulusal düzeyde de ses getiren önemli bir eylemdir. Dünya Kadın Zirvesi eylemi, kadın hareketinin farklı eylem tarzları konusundaki 'yaratıcılığını' göstermesi bakımından önemlidir.

“Onun dışında Medeni Kanun konusuna dikkat çekmek istedik. Medeni kanunda kadınlarla ilgili yasaların bizim istediğimiz şekilde çıkmasını istedik. Bütün bunlara tepki göstermek için kadın eylemlerinin görünür kılınmasında da ciddi sıkıntılar yaşıyorduk. Yani eylem yapıyoruz, kimseler duymuyor eylemlerimizi. Yine Süheyla Doğan'ın ve Nilgün'ün bir fikriydi bu. Onların çok orijinal böyle fikirleri vardır kadın çalışmalarında. Dağda kadınlar eylem yapacağız. Tüm bunlara tepki olarak dendi ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde 2001 yılında Dünya Kadın Zirvesi adı altında Saklıkent'te bir eylem yaptık biz kadınlar” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Eylem ulusal basında kadınları kovalayan Jandarmaların görüntüleri eşliğinde verilmiştir.

“Altı yedi otobüs kadın doldu. Yine tüm gecekondu semtlerinden kadınlar, tüm sivil toplum örgütlerinin kadınları hep beraber biz Saklıkent'e çıktık. Saklıkent'ten de Bakırtepe'ye doğru çıkıp davullu zurnalı bu tepkimizi basın açıklaması yoluyla dile getirecektik. Fakat yolda tabi biz eylemlerimiz için izin alıyoruz, Jandarma Valilik izin verdiği halde... Jandarma kaç araba Bakırtepe'ye çıkarken önümüze çıkıyor. Jandarmalar koşuyor kadınlar Bakırtepe'ye koşuyor. Yani kadınları zor yakaladı jandarmalar. Birçoğunu yakalayamadı gene Bakırtepe'ye doğru çıktı kadınlar.

...bir kısmı artık jandarmaların üst komutanıyla ortada tartışma yaşandı... Hepimiz çevresindeydik. “Dağlara da mı çıkamayacağız biz kadınlar, özgürlüğümüz yok mu? Biz burada isteklerimizi tüm herkese duyurmak istiyoruz, bağırarak istiyoruz” diye komutana karşı çıkışlarda bulundu. Hepimiz tabi o sırada davul zurna çalıyor. Kadınlar oynuyor bir tarafta. Jandarmayı dinleyen yok zaten... Ve biz eylemimizi yaptık ama” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

Bakırtepe yürüyüşü aynı zamanda Toroslar Dağcılık Kulübü'nün takip eden yıllarda düzenlediği 8 Mart tırmanışlarının da ilkidir.

“Toroslar Dağcılık Kulübü'nün faaliyetlerine 8 Mart tırmanışları koyardık. Tırmanışı yalnız kadın dağcılar olarak gerçekleştirdik, 'kendi gücümüze güvenelim' mesajı verirdik. İlk kadın tırmanışını Bakırtepe'ye yapmıştık, zirveye femina işareti çakmıştık, belki hala duruyordur. Kadın tırmanışçı sayısı

her yıl giderek artmıştı. Ancak daha sonra karma turmanışlara geri döndüler sanırım” (S. Doğan, Görüşme. 12 Ağustos 2008).

2000’li yıllarda Antalya kadın hareketinde önemli bir etkinlik de Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi ile Antalya Çağdaş Eğitim Vakfı’nın (ANTÇEV) ortaklaşa düzenlediği Yoksul Genç Kadınların Güçlendirilmesi ve Kent Yaşamına Katılımının Sağlanması’na yönelik kamptır. Söz konusu kamp Türkiye’de bir ilk olma özelliği de gösterir.

“...Süheyla ANTÇEV’deyken birlikte Dünya Bankası’na beş bin dolar gibi bir parayla iki hafta süreli iki dönem toplam yirmi-kırk kadına dönük kamp yaptık yoksul genç kadınları güçlendirme kampı.

... kampın tanıtımını başka ortamlarda da yaptık, herkes çok şaşırdı, bu kadar ayrıntının gerçekleşmiş olması. Başka hiçbir yerde böyle bir kamp duyulmadı, ben hala duymadım bu kadar ayrıntılı bir kamp yapıldığını.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Başlangıçta merkeze başvuru yapan kadınlar arasından seçilen kırk kişinin katılımı düşünülmesine rağmen bir türlü gerekli sayıya ulaşamamıştır. Kadınların kampa katılamama gerekçeleri ise kadınların, kadın hareketine aktif olarak katılmalarının önündeki engelleri göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

“...Bizim başlangıçtaki hedefimiz sadece danışma merkezine başvuran kadınları ama yalnızca orada şöyle bir sorun vardı şiddete uğrayan kadınların çoğu çoluklu çocukluydu onları bırakıp bir yere gidemiyor. Oraya çocuklarla gelmemeleri gerekiyordu çünkü biz kreş ortamı yaratamamıştık açıkçası. Biz de kadınların bağımsız gelmeleri gerekiyordu oraya çocuğunu düşünmeden, kreşte bile olsa, yanibaşında bile olsa onu düşünerek orada bilinç yükseltme çalışmasının gerçekleşebileceğini pek düşünmüyorduk. On günde olsa eşinden çocuğundan ayrılması gerekiyordu. Sonra istediğimiz sayıya ulaşamadık, yani kırk civarında kadına ulaşıyoruz derken on kadar kadına ulaşabildik. Yani eşini çocuğunu bırakıp da oraya gelebilecek kadın bulamadık” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kampa katılanlar farklılık gösterse de çoğu yoksul, kendi imkânlarıyla tatile çıkamayan kadınlardır.

“...ANTÇEV’le görüştük oradan kadınlara ulaşabilir miyiz diye. En sonunda bulabildiğimiz sayı buydu. Farklı kadınlardı ama hepsinin ortak özelliği yoksul kadınlardı, kendi imkânlarıyla tatile falan çıkamazlar... ne bileyim lise öğrencisi, üniversite öğrencisi olan da vardı içerisinde... Yaşı

maksimum kırktı, on sekizle otuz beş demiştik ama kırk olan kadın da vardı” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kampta kadınlara tatil yapma yanı sıra çeşitli konularda eğitimler de verilmektedir.

“...orası zaten tatilden çok bilinç yükseltme ortamına döndü. Adrasan’da bir çalışmaydı sabahtan akşam on, on bire kadar yoğun bir çalışma vardı. Yalnızca eğitim içermiyor mesela sabahtan kahvaltının hemen ardından orada spor yapılıyordu, yüzülüyordu. İsteyen denize gidiyordu, ardından giyiniyor, saat on-on iki arası gerçekten eğitim çalışması yapılıyordu. Onun içinde toplumsal cinsiyet var, örgütlenmeyle ilgili bilgilendirmeler var, kadının insan hakları... cinsel haklar, medeni haklar, anayasal haklar, kadına yönelik şiddet eğitimi var tabii ki.

...Dışarıdan eğitimciler geliyordu, kadınlar grup halinde çalışıyordu. Ankara’dan, İstanbul’dan gelmişti eğitimciler. Küçük bir odada oturarak yapılıyordu eğitimler. Öğle yemeğinden sonra bu sefer psikolojik destek vardı. Ne hissediyoruz üzerinden kendilerini anlamlandırma böyle bazen ağlayarak, bazen gülererek. Ardından el sanatları, taş boyama, batık çalışması yaptık falan onu bitirdikten sonra akşam yemeği ardından film seyretme, film üzerinden tartışma, şiir okuma akşamları, şarkılar disko bir akşamı da o katılımcı kadınlar düzenliyordu yemeğinden, müziğine kadar her şeyiyle, arada bir yat gezisi, gece çıplak denize girmeler vs. bunların hepsini yaptık, çok yoğundu oldukça yoğundu” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Kampın katılımcı kadınlara en önemli katkısı onların daha da “güçlenmelerini” sağlamış olmasıdır.

“...Onların yaşamında onlara sorduğunuzda çok önemli değişiklik şöyle olmuştu: ‘Bu bir hayal miydi, işte biz oraya geldik falan ne oldu’ diye. Ama çok güçlenenleri biliyorum daha sonra siyasi partilerde gidip çalışanları gördüm, buna cesaret edenleri gördüm. Nişanlısı ile mutsuzluk yaşayıp ondan ayrılanı gördüm, buna cesaret edebileni gördüm. Ama yaşamında hiçbir şey olmamış gibi aynı biçimde devam ettireni de gördük. Bizim için zaten kırk kişinin kırkının değişmesi mümkün değildi, hedef bu olamaz zaten. Orada bir istihdam çalışması olmadığı için orada elde ettikleri bilgi ile gidip bir işe yerleşmeleri gibi bir hedef de yoktu. Aslında ben tamamen bireysel bir dönüşüm hedeflemiştim ne kadar yapabilirsek o kadar iyi. Ama oranın çok iyi geldiğini biliyorum. Kendileriyle gurur duymalarını sağladık, en azından mutlu mesut

geldiler, basın toplantılarına katıldılar, birçok şeyi ilk kez yapmış oldular.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu etkinliklerle bir ivme kazanan Antalya kadın hareketinin, 2000’lerin ortalarından itibaren bir duraklama sürecine girdiği genel olarak kabul edilen bir gerçektir.

“O medeni yasa ve TCK eylemlerinin ardından Antalya’da her şey duruldu. Mesela Süheyla gitti, bu bir kayıptı Antalya için. Meclis şu anki haliyle atıl görünmüyor. Hiçbir şey başlangıçtaki gibi değil ama tabii Türkiye’de aynı değil. O baştaki enerji sinerji yok. Danışma merkezi için de bu durum söz konusu, başka gruplar için de sanıyorum aynı şey” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

“Antalya’da siyasi olaylar gibi, sosyal faaliyetler gibi kadın hareketleri de biraz duruldu, durgunlaştı. Biz sadece kadın çalışma merkezinde faaliyet gösteriyoruz. Bizim çalışmalarımız da çok geniş çapta değil ne yazık ki. Bu Türkiye’nin genelinde görünen bir görüntü bence bu sessizlik bu durgunluk bana öyle geliyor şu andaki durum” (P. Akay, Görüşme. 13 Ağustos 2008).

“Sanki kadın hareketi açısından da bir duraksama mı var nedir? Kadın Kurultayı e-grubunda Antalya’dan pek fazla yazan kadın yok. Eylem vb. haberleri gelmiyor. Oysa eskiden sürekli bir şeyler olurdu... Konferanslar, gösterimler, sergiler, basın açıklamalar...” (S. Doğan, Görüşme. 12 Ağustos 2008)

Bu bir yandan kadın hareketinin ülke konjonktürüne yakından bağlılığı ve adeta bağımlılığı, diğer yandan Antalya’nın kadın hareketinin devamlılığı açısından barındırdığı dezavantajlı durumla ilgili görünmektedir.

“Zaten konjonktür de kadın hareketini çok etkiliyor ya hemen darmadağınık oluyor. Ana akım medya neyin peşine düşmüşse veya siyasiler biz de onların peşine takılıyor. Kadınlar milliyetçi oluyorlar, Kürt kadınlara düşman oluyorlar, türbanlı kadınlardan nefret ediyorlar onları böcek gibi görüyorlar falan...”

...Antalya’da kadın olmak gevşetici bir şey. Mesela Ankara’ya İstanbul’a gittiğimde de hayal kırıklığı yaşıyorum yapılan toplantılara katılıyorum ama katılım sayısı aşağı yukarı Antalya’dakiyle aynı oluyor. Ama İstanbul’da biraz daha hala refleksini yitirmemiş kadınlar var. Daha kavgacı bir şekilde tavrını koyabilen kadınlar var. O açıdan o enerji yok Antalya’da”. (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Novamed grevi karşısında Antalya’lı kadınların çok da etkili olmaması Antalya kadın hareketinin bugün içinde bulunduğu durumu göstermesi açısından anlamlıdır. Sendikal haklar için yapılmış olmakla birlikte Novamed grevinin kadınlar açısından önemi “kadınların sesini tanıması”nda gizlidir.

“Novamed Antalya için de Türkiye için de bir çok kadına örnek oldu diyebilirim. Ama mesela bu konuda da Antalya bana göre sınıfta kaldı desem daha doğru. Çünkü ben Novamed’le ilgili olayları gazetelerden ve internet üzerinden e-gruplar üzerinden izliyordum... biz burada toplantıları başlattık gerçi, toplantılara her seferinde yeterince katılım olmadı gelenlerin en önemli kısmı erkekti ama... Sonra buradaki eyleminde hafta içi olmasının iş saatine gelmesinin olumsuzluğu vardı. Bir de Novamed’in olduğu yer, büyük liman, kentin dışında bir yerdı şehir merkezinden katılım oldukça düşüktü. Ben bile gidemedim yani, ancak uygun olan arkadaşlar gidebildiler. Dışarıdan gelenler çok daha fazlaydı. Sonuçta oradaki kızlar amaçlarına ulaştılar ve sendika haklarını elde etmiş oldular, başarılı oldular ve önemli bir örnekte oldu yani.

...bu tür işlerde kadınlar çeyiz için çalışırlar, evlenince çıkmayı düşünürler, aileye biraz destek olsun diye evlenince işi bırakıp evinin kadını olmak için ama bunlar çok evinin kadını da olmazlar artık. Sokağı tanıdıktan sonra, bir kere slogan atıp sesini tanıdıktan sonra sessiz konuşamaz artık. Bunu eylemde görürüm hayatında ilk defa slogan atan kadını hemen anlarsın, kendisi bile şaşırır o sese.” (N. Eroğlu Üstün, Görüşme. 5 Ağustos 2008).

Bu nokta, yani kadınların sesini tanıması, eğer olacaksa kadın hareketinin gerek Antalya’da gerekse Türkiye’deki geleceği açısından da önemli görünmektedir. Sesini tanıyan ve başkalarına duyuran bir kadın ancak harekette etkin olarak yer alabilir.

Kadınların sesini duyurmaya yönelik faaliyetleri kuşkusuz yukarıda açıklandığı gibi sadece mitingler ve basın açıklamaları şeklinde olmaz. Yukarıda anlatılan kısa tarih kadınların alternatif yöntemler konusundaki yaratıcılıklarını da açıkça ortaya koymaktadır.

Daha sonra ele alınacak olan kadın derneklerine ilişkin açıklamalar da bu konudaki zenginliğe bir katkı olarak değerlendirilebilir.

Akdeniz Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi’nin Kuruluşuna Dair

1999’da Serpil SANCAR, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi’nin deneyimlerini aktarmak üzere Akdeniz Üniversitesi’ne gelmiştir. 2001 tarihinde Akdeniz Üniversitesi’nde, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet

Merkezi'nin kurulma çalışmalarına başlanmıştır. Bu girişim başlamış ancak daha sonra devamı gelememiştir.

8 Mart 2007 tarihinde Doç Dr. Nurşen ADAK, üniversitedeki toplantıda konuşmasını merkezin kurulması yönünde bir temenni ile bitirince, dönemin Rektörü Mustafa AKAYDIN tarafından merkezin kurulması için çalışmalarını hızlandırması istenmiştir. Bunun üzerine ağırlıklı olarak sosyoloji bölümü olmak üzere kamu yönetimi, işletme, iktisat gibi bölümlerden de on-on beş kişilik bir danışma kurulu oluşturulmuş, bir de yönetmelik yazılmış, rektörlüğe sunulmuş ve YÖK'e gönderilmiştir.⁶ Resmi yazı ise 2008 Ağustos'unun ilk haftası yayımlanmıştır. Şu an yeni Rektör göreve henüz başladığı için, Müdür ataması yapılamamıştır. Merkez açılınca yüksek lisans dersleri hemen verilmeyecek ancak bir süre sonra master ve doktora programları açılacaktır, öğretim üyesinin sınırlı olmasından dolayı. Bunun çalışmalarına da şimdi başlanmış pek çok bölümden akademisyenlere ulaşılmış toplumsal cinsiyet alanına ilgi duyanlardan ders konusunda yardım istenmiştir.

Rektörlük, sosyoloji bölümünde merkeze bir oda tahsis etmiştir. İlk adım olarak Antalya'daki kadın üzerine çalışan tüm sivil toplum kuruluşları bir araya getirilerek bir arada çalışmalar yapmak ve kadın derneklerinin koordinesini sağlamak istenmektedir.

Antalya'da Sivil Toplum Kuruluşları Olarak Kadın Dernekleri

Sivil toplum devletten bağımsız bir şekilde işleyen, vatandaşlarının devlete baskı unsuru olarak da içinde etkili olabildiği yapılardır. Sivil toplum kuruluşları içinde kadınların aktif bir şekilde çalışma yürüttükleri görülmektedir. Modern toplumda özel alan, kamusal alan gibi ayrımların çok görünür olmadığı ve dahi birbirinin içinde kaynadığı da kabul edilebilir bir gerçektir. 1960'lara kadar kadının yegâne yeri "devletin ideolojik aygıtlarından" biri olan aile iken şimdilerde kadınlar her alanda görünmektedirler. "Kadının yaygın vatandaşlık haklarını kullanması, aileyi devletle içiçe getirirken kadının kamu alanında çalışma imkânı bulmasına ve siyasi hayat içinde hızlı bir mobilite yaşamasına da imkân vermiştir" (Çaha, 1996: 36).

Antalya'da da birer sivil toplum kuruluşu olarak, kadınların kendi haklarını savunmak, sorunlarını çözmek, gerektiğinde bir kamuoyu yaratmak amacıyla bir araya geldikleri derneklere bakacak olursak, bunları kendi içlerinde sınıflandırmak mümkün olsa da birçoğunun aslında aynı amaç etrafında faaliyet yürüttüğünü söylemek mümkündür. Söz konusu derneklerin büyük bir kısmı cinsiyet eşitsizliğine karşı politika yürütüyor olsa da aynı zamanda hayır kurumu gibi çalıştığı gözlemlenmektedir. Ayrıca Antalyalı Kadınlar Dayanışma Derneği ve Akdeniz Kadın İstihdamı Destek Eğitim Grubu Derneği örneklerinde olduğu gibi bir kısmı da doğrudan kadın istihdamına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Nilgün EROĞLU ÜSTÜN ve Perihan AKAY

görüşmelerinde de detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere el emeği ürünlerini belediyenin kendilerine vermiş olduğu parklarda satışa sunmaktadırlar.

Antalya’da Vali’nin eşinin başkanlığını yürütmekte olduğu ve kentteki pek çok sivil toplum kuruluşunun ve dolayısıyla çalışmanın kapsamında yer alan derneklerin⁷ toplandığı bir çatı olan *Güç Birliği* gibi bir araya gelişler kente dair ortak projeler üretilmesinde toparlayıcı bir rol oynamaktadır.

Antalya’da faaliyet gösteren kadın dernekleri ile yapılan görüşmeler sırasında edinilen bilgiler ve izlenimler doğrultusunda bu kadın örgütleri amaçları ve faaliyetleri çerçevesinde şu şekilde aktarılabilir:

- Cumhuriyet Kadınları Derneği Antalya Şubesi

Atatürk’ün ilke ve inkılapları doğrultusunda, Cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkmak için 1998 tarihinde kurulmuş bir derektir. Üye sayısı 300’dür. İrticanın yükselmesi ile birlikte laikliği ve çağdaş yaşamı savunmaya ihtiyaç duyulmuş ve bu çerçevede çoğunluğunu emekli kadın öğretmenlerin oluşturduğu, yarı siyasi bir dernek olarak şeriata karşı hayata geçirilmiştir. Dernek üyeleri arasında ev kadınları ve başka meslek gruplarından emekli olmuş kadınlar da bulunmaktadır. Yaş ortalaması 50 ve üzerindedir. Derneğin Antalya şubesi, Ankara’da bulunan 14 Nisan Platformu’nun içinde bulunmakta ve Cumhuriyet Mitinglerinin aktif katılımcıları arasında yer almaktadır.

Bugüne kadar 7 öğrenciye burs sağlanmıştır. Bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu üniversiteye giden kız öğrenciler oluşturmaktadır. İlk kez Antalya’da dernek vasıtasıyla toplu nikâh merasimi yapılmıştır. Dernek nikâhsız çiftleri tespit etmiş, Büyükşehir Belediyesi gelinlik ve damatlık temin etmiştir. Asker aracılığı ile Doğu’ya kitaplar gönderilmiştir. Atatürkçü Düşünce Derneği ile birlikte “Antalya Cumhuriyetine Sahip Çıkıyor” mitingi yapılmış, türbana karşı miting düzenlenmiştir. Ankara’dan derneğin Genel Başkanı Şenal SARUHAN Antalya’ya gelerek ensest ilişki, kadına yönelik şiddet ve yasalarda kadınların haklarına ilişkin bir konferans vermiştir. 2003 tarihinde kadınlar Anıtkabir’e, Çanakkale’ye Şehitlik Anıtı’na, Meclis’e ve Pembe Köşke götürülmüştür. Ayrıca her yıl 30 Ağustos’ta Afyon Kocatepe’ye gezi düzenlenmektedir.

Gelirlerini üye aidatlarından ve minibüs kiralayarak yakın çevrelere piknik ve geziler düzenleyerek, uygun fiyatla otelerde, restoranlarda düzenlenen yemeklerden elde etmektedirler. Bağlı oldukları belediyeler ihtiyaç duydukları zamanlarda kendilerine destek olmaktadır. Ancak bu yıl özellikle üyelerinin duyarsızlığından dolayı gelir elde edememişler ve öğrencilere burs sağlayamamışlardır. Kurulduğundan bu yana eğitim amacıyla 3 okula kütüphane donatılmış ve kırtasiye yardımında bulunulmuştur. Ayrıca cezaevindeki kadın ve erkeklere hijyen malzemeleri, çoğunluğu ikinci el olan giysi ve

kitap yardımı yapılmış, cezaevinde tespit edilen beş yoksul kişiye 20 YTL. para yardımında bulunulmuştur.

Diğer faaliyetler ise 29 Ekim vb. gibi resmi törenlerde Cumhuriyet Meydanı'na çelenk koymak, Lozan'ı anmak, okullara Atatürk büstü hediye etmektir. Kırsal kesimdeki insanları aydınlatmak için ayda bir alanında uzman olan kişiler konuşmacı olarak götürülmektedir.

Yapılması planlanan etkinliklerden biri de ressam Gonca YAZGAN tarafından derneğe 40 adet resim verilecek ve bu resimler L tipi cezaevinde sergilenerek oradaki mahkûmlara bırakılacaktır.

- Türk Kadınlar Birliği Derneği Antalya Şubesi

Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda kadın haklarını korumak, kadının her yerde siyasal, sosyal yönden erkekle eşitlenmesini” amaçlamak üzere 1956 tarihinde kurulmuştur. 200 üyesi bulunmaktadır.

Köylerde anketler yapılmış okuma-yazma bilmeyen kadınlar tespit edilmiş ve buna yönelik kurslar düzenlenmiştir.

Okullara bayrak ve Atatürk büstleri hediye edilmektedir. Tiyatro ve konserlerden elde edilen gelirele üniversite öğrencilerine burslar verilmektedir. Bu bursların büyük bir kısmı kız öğrencilere verilmektedir. Kadın sağlığı ve aile planlaması eğitimleri yapılmaktadır.

Cezaevindeki kadınlara dikiş makineleri, iplikler, terzilik malzemeleri gibi malzemeler ile birlikte kuaförler götürülmüştür. Depremzedelere yardımda bulunulmuş, Akdeniz Üniversitesi Hastanesi doğum bölümüne alet-edavat alınmıştır.

- Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Antalya Şubesi

“Çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak ve kadınlar arasında birlik, beraberlik, dayanışmayı esas almak en önemli amaçtır.” İlkesinden hareketle 1988 tarihinde kurulan derneğin 70 üyesi bulunmaktadır. Üniversiteli kız öğrencilere burs verilmektedir. “Kadının eğitimi sadece okuma yazma ile sınırlanamaz ona istihdam da sağlamak gerekir” düşüncesiyle hareket edilmektedir.

Uluslararası bir dernektir ve genel merkezleri Cenevre’de bulunmaktadır. Üniversitenin olduğu her yerde kadın hareketini başlatmak üzere bir araya gelmiştir. Çeşitli alanlarda, çalışma hayatında başarılı olmuş kadınları bir araya getirmektedir.

Fatih Toplum Merkezi’nde Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Ahatlı’da bulunan toplum merkezinde kadınlar için onları istihdam etmeye yönelik beceriler kazandırmak amaçlı eğitimler yapılmış ve bu kadınların istihdama katılmaları sağlanmıştır.

Geçmişte yapılan faaliyetler arasında bir “Kadın İmdat” projesi bulunmaktadır. Şiddete uğrayan kadınların eş ve çocukları bu kadınları zor durumda bırakınca bu proje

beş sene devam ettikten sonra bitirilmiştir. Bu proje devam ettiği sıralarda İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Emniyet Müdürlüğü derneğe oldukça yardımcı olmuştur.

Şafak Mahallesi ve Ahatlı tarafından geçen yıllar içinde 132 kadına resmi nikâh yapılmıştır, bu sene ise 16 kadına resmi nikâh yapılmıştır.

Evlerde çalışan kadınların daha nitelikli bir hale getirilmesi için çalışma yapılmaktadır. Uncalı'da bir kültür merkezi açmak için çalışmalar yürütülmektedir. Burada yabancı dil kursları açmayı düşünmektedirler.

Cezaevindeki kadınlara İngilizce, folklor, el becerisi üzerine eğitimler vermişlerdir ve buraya gelen kadınların çocukları ile ilgilenilmiştir. Şu anda yapılan çalışmalar arasında cezaevi için kitap kampanyası bulunmaktadır.

Kadın sorunu devlet politikasının içine dahil olmadığı sürece yapılan hiçbir çalışmanın verimli olamayacağını ve şiddet gören kadınlar için sığınma evleri açılmadığı sürece bu kadınların şiddetten uzaklaştırılmayacağını vurgulamaktadırlar. Ülkedeki politikaların kadın hareketini yok etmeye yönelik olduğunu ve devletin sivil toplum anlayışını desteklemesi gerekirken engellemeye yönelik davranışlar sergilemesini eleştirmektedirler ve kendi derneklerinin kurumsallaşmış örnek bir dernek olduğunu belirtmektedirler.

Toplantılar genelde dernekte yapılmakta ayda bir kez de otellerde yemekler düzenlenmektedir. Her sene şubeler toplantısı yapılmaktadır ve bu çerçevede Urfa'ya, Kapadokya'ya gidilmiştir. Bu toplantılara eşleri de katılabilmektedir.

Gelir elde etmek için resim sergisi, sinema ve tiyatro gibi sanatsal aktiviteler düzenlemektedirler. Antalya'ya hizmet veren kadınlar için "Yılın Kadını Ödülü" vermektedirler. Bugüne kadar ödül verilen kadınlar arasında Dilek SABANCI, Suna KIRAC, Günseli AKINSEL, Lale AYTAMAN bulunmaktadır.

"Türkiye'nin çağdaş, Atatürk'ün Türkiye'ye getirmiş olduğu ana çizgilerin dışında görüldüğü, çağdaş, aydınlık düşünceli tam anlamıyla Atatürk'ü ifade eden bir derneğiz" demektedirler.

- Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi

2006 tarihinde kurulmuştur ve 44 üyesi bulunmaktadır. Eski bir yerleşim yeri olan ve Giritli Mahallesi olarak anılan yerde Alev Hanım'ın (Dernek başkanı Alev KÜNER) kayınvalidesine ait olan iki katlı bina restore edilerek dernek binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu mahalle yoğun olarak Doğu ve Güney Doğudan göç almakta ve aynı zamanda Romanların ve eski Giritlilerin yaşadığı bir yerdir. Yoğun bir yoksulluğun sözü konusu olduğu mahallede bu farklı etnik kökenden gelen insanlar arasında herhangi bir etkileşim bulunmamakta hatta birbirlerinden mümkün olduğu kadar uzak durmaktadırlar.

Kadınların büyük bir kısmı okuma yazma bilmemekte, çocuklar ise ekonomik yetersizliklerden dolayı okula gönderilememektedirler.

Öncelikli amaç Cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkarak Atatürk ilkelerine bağlı nesillerin yetişmesini sağlamaktır. Merkezi Cenevre’de bulunan uluslararası gönüllü bir kuruluşun şubesidir ve öncelik kadın eğitime verilmektedir. Bu çerçevede Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi olarak yapılanlar kadınlara yönelik okuma yazma kursları, el becerisi kazandırmak amaçlı kurslardır. Özellikle kış aylarında Halk Eğitim ve Milli Eğitim iş birliği ile eğitim programları düzenlenmektedir. Dernek bünyesinde ilk olarak yine Halk Eğitim ve Milli Eğitim işbirliği ile 2007 tarihinde kadınlara yönelik okuma yazma kursları hayata geçirilmiştir. Yine kadınlara yönelik dört dönem bilgisayar kursu, takı tasarım ve mefruşat kursu düzenlenmiştir. Çocuklara yönelik olarak satranç, İngilizce, resim, maket uçak kursları düzenlenmiştir ve bu bağlamda eğitim alan 120 çocuk bulunmaktadır Yoğun ilgiden dolayı bir kış döneminde 3 kurs düzenlenmiştir. Yapılan etkinliklerden biri de “Laiklik Yürüyüşü”dür. Bu bölgede yaşayan insanların kursa ilgi göstermesi kursun parasız olduğunu belirten duyuruların sonra gerçekleşmiştir. Bu duyurular pankart ve radyo programları aracılığıyla yapılmaktadır.

Teke tek ev eğitimleri yapılmaktadır. Bu eğitimler, konusunda uzman olan insanlarla (doktor, öğretmen, ev ekonomisi) bir eve gidip o evin komşularıyla da bir araya gelip sohbet havasında gerçekleştirilmektedir.

Dernek aynı zamanda ilk kez bir sivil toplum kuruluşu olarak yaz okulu da açmıştır.

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi olarak ayda bir Sheraton Otel’de yemek düzenlenmekte ve neler yapıldığı, yapılacağı konuşulmaktadır.

- Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği

“Atatürkçü, çalışan kadınların sorunlarına eğilmek ve çalışan kadınların ev, çocuk vb. sıkıntılarını eğilmek” amacıyla 2005 tarihinde kurulmuş bir dernektir. 34 üyesi bulunmaktadır.

Ayda iki kez Antalya Tenis İhtisas Kulübü’nde ve/veya Salman Pastanesi’nde toplanarak durum değerlendirmeleri yapmaktadırlar. Öncelik verdikleri çalışmalar arasında kahvaltı ve yemekler düzenlemek bunlardan kazanılan parayla da “üniversite öğrencilerine burs sağlamak ve bilimsel çalışmalarını yaymak” bulunmaktadır.

Her ne kadar burs verilen öğrenciler arasında kızlar ağırlıkta olsa da erkek öğrencilere de burs imkânı sağlanmaktadır ve bu çerçevede şu an 4 üniversite öğrencisine burs verilmektedir. Aynı zamanda bu öğrencilerin kitaplarının alımında ve tatillerde yol parası konusunda da yardımcı olmaktadır ve ilköğretim okullarına “Atatürk Köşeleri” de yapmaktadırlar. Daha fazla öğrenciye burs verebilmek amacıyla

dernek olarak sosyal faaliyetlere ağırlık verilmemekte daha ekonomik davranılmaktadır. Dernek olarak yakın çevreye gezi düzenlenildiği zamanlarda Muratpaşa Belediyesi tarafından otobüs tahsis edilmektedir bu anlamda yerel yönetimlerin desteğini de almaktadırlar. Derneğin üyeleri arasında ressamalar ağırlıktadır, bu nedenle resim sergileri, müzik dinletileri gibi sanat faaliyetlerine daha fazla yer verilmektedir. Sanat paylaşımlarının daha birleştirici bir tarafı olduğuna inanmaktadırlar yani kadınlara sanat yoluyla ulaşmanın daha kolay olduğunu düşünmektedirler. TRT işbirliği ile çekilen Afet İnan ve Sabiha Gökçen belgeselleri köylerde gösterilmektedir.

Diğer faaliyetleri arasında Atatürk ilke ve inkılaplarına sıkı sıkıya bağlı olduklarını belirtmek için Cumhuriyet Mitinglerine katılmak da bulunmaktadır.

Diğer kadınların derneğe üye olmamaları konusunda duyarsız olduklarını düşünmektedirler.

İlerisi için yapmayı düşündükleri şeyler arasında kadın ve çocuk eğitimine ağırlık vermek ve basın yoluyla da kadınlara ulaşmak bulunmaktadır.

Üye kadınların büyük bir kısmı aynı zamanda başka derneklere de üye bulunmaktadır bu derneklerden ilk sırayı Atatürkçü Düşünce Derneği almaktadır. Özellikle Lions Klübü'ndeki kadınlar ile yakın ilişkileri bulunmaktadır.

“İrtica bu denli artmışken, devrimlere sahip çıkamamışken 8 Mart'ları kutlamak saçmalaktır” diye düşünmektedirler. Çalışan kadınların ekonomik özgürlükleri olduğu için kocaları ile daha fazla mücadele edebilecek durumda olduklarını belirtmektedirler. Kadınların okumasının ve kendi ayakları üzerinde durmasının önemini vurgulamaktadırlar.

2007 tarihinde Kent Konseyi Kadın Meclisi ile birlikte 8 Mart'ta sokakta insanlara kurdeleler takmışlar ve “şiddete hayır” mesajları vermişlerdir.

- Ka-Der (Kadın Adayları Eğitim ve Destekleme Derneği) Temsilciliği

1998 tarihinde kurulmuştur. Beklenen ilgi görülemediğinden 1999'da Ka-Der Antalya Şube kapanmıştır. 2003 tarihinde Ka-Der tekrar dernek olarak açılmış ancak bir süre sonra genel kurul yapılamadığı için tekrar kapanmıştır. 2006 tarihinde bir şube olarak değil bir temsilcilik olarak Ka-Der tekrar açılmıştır, üye sayısı 6'dır. Temsilciliğin en büyük dezavantajı üyeliğin Genel Merkez tarafından yapılması ve aidatların da Genel Merkez tarafından toplanıyor olmasıdır. Ka-Der Antalya Temsilciliği'nin şimdilik resmi bir adresi olmadığı için genellikle Serap Hanım'ın(Serap SEVÜK) veya Ayşe Hanım'ın (Ayşe KILIÇ) ev adresi verilmektedir.

Amaç siyasi partilerin tümüne eşit mesafede durarak kadınlara siyaset ve toplumsal cinsiyet eğitimleri vererek daha fazla kadını siyasete yönlendirmek, parlamentoda ve yerel yönetimlerde daha fazla kadının yer almasını sağlamaktır.

Serap Hanım diğerk kadın örgütlerinin bir araya gelmesi ve bir arada ortak işler yapılması için çaba göstermiş ancak bu çaba pek başarılı olamamıştır. Bunun en büyük nedenlerinden birisi bireysel çıkarlar ve kişisel egolardır.

Ka-Der olarak kadınlara ulaşmak zor olmamaktadır zira siyaset eğitimi vermelerinden dolayı daha çok siyasi partilerde yer alan kadınlarla veya siyasi partilerin kadın kollarında bulunan kişilerle faaliyet yürütmektedirler. Serap Hanım kadınların siyasete yaklaşımları ile ilgili olarak şunları söylemektedir: “Antalya’da kadın örgütü olmanın hiçbir dezavantajı yok ama bu nasıl baktığına bağlı. Bizim eğitim verdiğimiz kadınların en önem verdikleri şey kadın aile birlikleridir. Çocukları ile ilgili olduğu için. Siyasi yapılanmanın içine kadını çekmek zor. Belki zaman içerisinde aşılabilir. Kadın aile içinde yönetici ama siyasete bakış çekinceli. Yasalar da bunda belirleyici idi. Yasalar da değiştiği için artık kadınların STK’lara bakışı değişmeye başladı. Kadın örgütlerinin en büyük sorunu herkes bulunduğu yeri tapulu malı olarak görüyor. Gençlerde STK’lara ilgi yok. Eskiden toplum üzerine kurulu bir anlayış vardı yani iyi toplum iyi bireyi üretti şimdi ise iyi bireyden iyi topluma giden bir anlayış var. Daha faydacı bir bakış olduğu için şimdilerde her şey daha zor.”

- Antalya Soroptimist Kulübü İş ve Meslek Kadınları Derneği

1983 tarihinde kurulan ve 18 üye sayısı bulunan soroptimistler her şeyin en iyisini yapmayı amaç edinmiş kız kardeşler olarak tanımlanmaktadır. Kelimenin kökeni Latince kız kardeş anlamına gelen “sorore” ve en iyi, en iyiyi hedefleyen anlamında “optima”dan gelmektedir.

Uluslararası federasyona bağlı ilk Antalya kadın derneğidir. Üyeler konusunda seçici davranılmaktadır ve dernek alanında yönetici, işveren konumuna yükselmiş kadınlardan oluşmaktadır.

Aile düzeninin korunmasını amaçlayan çalışmalara ağırlık vermektedirler ve çocukların temiz aileler içinde yetişmesinin önemine vurgu yapmaktadırlar. Bunun için de kadının “kadın” gibi, erkeğin de “erkek” gibi olması son derece önemlidir. Bir anlamda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimini sağlayan bir anlayışın hakim olduğu söylenebilir. Öncelikli amaç kendi ayakları üzerinde durabilen kadınların yetişmesini sağlayarak çağdaş bir toplum yaratmaktır.

Kentin dezavantajlı bölgelerinden biri olan Kepezaltı Toplum Merkezi derneğin resmi adresi olarak kullanılmakta ancak toplantılar ve görüşmeler daha çok otellerde ve kulüplerde yapılmaktadır. Burada hem yerli halka hem de göçle gelen insanlara yönelik kurslar düzenlenmektedir. Öncelikle okuma yazma ve İngilizce kurslarına ağırlık verilmektedir. Ayrıca bu kurslarda kadınlara el becerisi kazandırılıp ürettikleri ürünler için pazar sağlamaya çalışılmaktadır. Bugüne kadar toplam 17.000 kişiye hizmet

verilmiştir. Üye aidatlarından ve derneğin bastırması olduğu kitaplardan sağlanan gelir ile üniversiteye giden kız öğrencilere burslar verilmektedir. Toplum merkezine gelen kadınların çocuklarına yaz okulu hizmeti de sağlanmaktadır.

Bunların yanı sıra paneller, konferanslar, sergiler, geziler de düzenlenmekte kadının seçme ve seçilme hakkına yönelik bilgilendirmeler de yapılmaktadır. Kursların ve diğer etkinliklerin duyurusu Sosyal Hizmetler çalışanları tarafından yapılmaktadır.

- Akdeniz Kadın İstihdamı Destek Eğitim Grubu Derneği

1998 tarihinde kurulan derneğin 40 üyesi bulunmaktadır. Belediye'nin kendilerine tahsis etmiş olduğu parkta ürünlerini satışa sunmaktadırlar. Pek çok kadın burada kazanmış olduğu para ile evinin geçimini sağlamakta, çocuklarını okutmakta ve evlendirmektedir. Satışlarının mevsime bağlı olarak etkilendiği de görülmektedir. Parktaki alanlarını “Bahçe” olarak adlandıran kadınlardan bir kısmı, ancak bir süre sonra kendilerine ya daimi bir iş bulup, ya da bir iş yeri açıp ayrılmaktadırlar. Burayı bir okul olarak da gören kadınlar, sadece para kazanmak için değil gündelik hayatın sıkıntılarından burada kurdukları dostluklarla uzaklaştıklarını, burayla birlikte daha aktif, daha sosyal olmalarını sağlayan bir hayata kavuştuklarını belirtmektedirler. Bahçe sorumlusu Hülya OKAN “Bahçe”nin kadınlara ne anlam ifade ettiğini şöyle anlatmaktadır:

“...Hem terapi gibi geldi bana, hem ek bir kazanç oldu. Kadınlar böylece sokağa çıktılar, ben de bir şey yapıyorum, yapabiliyim dediler. El sanatları ürünlerimiz var, örgü var, takı var, gıda var. Şu anda en çok satışı yapılan şey gıda. Ekonomi de tabii artık düştü, insanlar evvela karınlarını doyuracaklar ondan sonra takı vb. alacaklar, o yönden biraz kısırlaştı.

Burayı görmek için Van'dan geldiler, Urfa'dan geldiler, deprem bölgesinden geldiler. Akide ilk kurulduğu zaman Türkiye'de ilk olan bir şeydi, Türkiye çapında örnek olduk ev eksenli çalışıp da ürettiklerini satmak isteyen kadınlara. Burada arkadaşlar aralarında dayanışmayı öğrendiler bir yerde. Mevsime bağlı olarak satışlar durabiliyor. Şu an yaz, deniz mevsimi kimse gelmiyor mesela. Gündüz burası çok güvenli bir yer, buraya gelen hanımlar çok rahat ettiklerini söylüyorlar. Şimdi düşünün iki hanım her gün bir parka gidemez ama buraya her gün gelen hanımlar var. Geceleri de biraz güvenli olursa daha iyi olacak tabii. Mesela kışın beş, beş buçukta kapatıyoruz, çok fazla kalamıyoruz, hava karardığı için. Bize katılmak isteyenlerin uyumlu olması, dürüst olması gerekiyor, buranın huzurunu kaçırarak kişileri almıyoruz, paylaşımcı kişiler olması gerekir, arkadaşlar arasında dedikodu olmasın, hizipleşme olmasın isteriz” (H. Okan, Görüşme. 7 Ağustos 2008).

Parkta çalışan kadınların yaş ortalaması 30'un üzerindedir ve hepsi ev hanımıdır. Göçle gelenlerin daha fazla, Antalya'nın yerlilerinin ise yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Kadınların sıkça vurgusunu yaptıkları şey ise burada manevi paylaşımın daha güçlü olması ve buradan doğru aidiyet duygusunu güçlendirmesi ve kendi ürettikleri ürünler üzerinden ekonomik özgürlüklerinin kazanılmasıdır. Burada yer alan kadınlar önce kocasının vereceği parayı beklerken, şimdi kendilerinin kocalarına maddi anlamda yardımcı olduklarını ve güçlendiklerini belirtmektedirler. Yine “Bahçe”de satış yapan Akideli kadınlardan biri olan Fadime Hanım burayla olan ilişkisini şu şekilde anlatmaktadır:

“- Biz Antalya'ya 96'da geldik. Ama 99'da burayı keşfettik. El işine girdim 6 ay kaldım. Burada bir yol boyu yapıyorduk, el işine meraklı olduğum için baktım danteller falan asılı, fiskoslar. Eşime gel bakalım modellere dedim, geldim. Her şey var. Nasıl oluyor böyle dedim, dediler böyle böyle oluyor. Ben de yeni gelmişim, iki oğlum olduğu için dantel yapıyorum. Kaydoldum, gittim getirdim elişlerini paraya dönüştürdüm bunları oğlumun birini Almanya'ya gönderdim iki ay kurs gördü. Katkı oldu eşime de, çeyizleri paraya dönüştürüp. Çocukları üç ay dil kursuna gönderdim. Sonra çocuklar alışamadık dediler, tekrar Adana'ya gittiler, Akide'yi çok sevdiğimi ikna edemedim. Buradan bahçe sorumlusuna dedim ben bahçeyi çok seviyorum ama ola ki tekrar döndüğümde bahçeye tekrar dönme şansım var mı? Bana senin her zaman burada bir yerin var dediler. 2004'te tekrar geldim, o zamanlar güzel satışlarımız oluyordu. O parayı da biriktirdim, baya bir birikim yaptım, eşim üzerine koydu oğlum da Amerika'ya staja gönderdik. 18 ay staj yaptı oğlum. O da orada kazandığı staj maaşıyla burada küçük kardeşini Rusya'da okuttu bir yıl. O oğlum da geldi Rusya'dan burada çok güzel bir otele girdi şimdi. Cebimizde her an paramız oldu, çok hoşumuza gitti bu gidip alışveriş yapmak. Sadece para da kazanmıyoruz sosyal faaliyetlerimiz de var, derneğin etkinlikleri de var, onlara da katılıyoruz, yönetim yemek veriyor. Şiir okumalar var. Çok güzel faaliyetleri de var. Benim oğlum diyor ki anne Akide'ye girince babama hayır demeyi öğrendin diyor. Hem eve bir katkı oluyor hem burada arkadaş ortamı iyi. Hem psikolojik olarak seni tedavi ediyor arkadaşlarla bir aradasın, müşterilerle bir aradasın. Benim eşim öğretmen, çok gezeriz ama burada daha çok fark etti. Kendi kendine kararlar veriyorsun, kendin alıyorsun. Önceden eşim getiriyordu fazla karışmıyordum, şöyle olsun böyle olsun diye. Bu durumumda Akide'nin çok etkisi oldu. Adana'ya tekrar mecburiyetten dönersem bırakırım yoksa

burayı bırakmayı düşünmüyorum.” (Fadime Hanım, Görüşme. 7 Ağustos 2008).

- Antalya Kadınlar Dayanışma Derneği

1994 tarihinde bir araya gelen kadınların oluşturduğu Kadın Platformu’ndan çıkarak kurulan, Akdeniz Kadın İstihdamı Destek Eğitim Grubu Derneği’nden ayrılarak 1998 tarihinde kurulmuştur. Üye sayısı 40 kişiden oluşmaktadır. Kadınlara istihdam sağlamak ve el emeği ürünlerine pazar bularak geçinmelerini sağlamak öncelikli amaçları arasındadır, ayrıca geçmişte daha fazla üyeye sahip oldukları dönemde ihtiyacı olan öğrencilere burs vererek okumalarını ve meslek sahibi olmalarını sağlamışlardır. En temel sorunlarından biri kalıcı bir yere sahip olmamalarıdır, hatta bu nedenle üyelerinin pek çoğu ayrılmış ve üye aidatlarından elde ettikleri gelirin büyük bir kısmını da bu şekilde kaybetmişlerdir. Bugüne kadar pek çok mekân pazar olarak kullanmışlardır ve en son Milli Egemenlik Caddesi üzerinde yer alan parkta faaliyet yürütmektedirler. Ancak çoğu zaman iklimden de kaynaklı olarak satış yapamamakta ve dolayısıyla kazanç sağlayamamaktadırlar. Kadın olarak açık alanda satış yaptıkları için erkeklere karşı daha dirençli ve daha güçlü gerektiğinde “erkek gibi” olmaları gerektiğini belirtmektedirler.

- Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği ve Merkezi

Şiddet konusunda bir danışma merkezinin olmamasından kaynaklanan boşluğun doldurulması çabasıyla Kent Konseyinin Kadına Yönelik Şiddet Çalışma Grubu’nun bir projesi olarak 2000 tarihinde hayata geçirilmiştir merkez. Merkezde şiddete kadınlara psikolojik ve hukuksal danışmanlık verilmektedir. Özgüven geliştirici eğitimler, kadın olmak, toplumsal cinsiyet gibi konularda eğitim yapılmaktadır. Medeni Hukuk ile ilgili yasaların değişmesi için, 4320 sayılı yasanın yaygınlaşması için çalışmalar yapılmıştır. Halk eğitimle birlikte ortak projeler yapılarak kursiyerlere eğitimler verilmiştir. Toplum merkezleri ile ortak çalışmalar yapılmıştır. Kadının insan hakları eğitimi yapılmıştır merkez gönüllüleri ile birlikte. Ülke çapında kadın sığınakları kurultayına katılmaktadırlar. Başvuru alma eğitimi ve kadına yönelik şiddet seminerleri verilmektedir. Merkezin en önemli amaçlarından biri sığınma evi açmaktır. Şu anda ise kendilerine başvuru yapan ve gerçekten ihtiyacı olan kadınları tespit edip Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ne bağlı sığınma evine gönderilmektedir. Buraya başvuru yapan kadınların bir kısmı daha önce başvuru yapmış yakınlarının yönlendirmesiyle, bir kısmı da karakolların yönlendirmesi ile başvuru yapmaktadırlar. Şiddet gören kadınlara başvuru yapan kadınların büyük bir kısmı evli kadınlar, diğer kısmını ise boşanmış ya da hiç evlenmemiş kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadınların yüzde %65’inin sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Kocasından dolayı sosyal güvencesi olan ve şiddete uğrayan kadınlar ise bu güvenceden mahrum olmamak için boşanmak istememektedirler.

Diğer kadın derneklerinden toplumsal cinsiyet bakışı olmayanlar ile kadın çalışmaları konusunda ortak bir çalışma yapılamamaktadır. “Dernek ya da merkez olarak feminist politika üretmiyoruz, keşke yapabilesek” gibi yakınmaları da söz konusudur. 2002 tarihinde “Yoksul Genç Kadın” projesi yapılmıştır. “Bizim bedenimiz, bizim cinselliğimiz” konulu bir atölye çalışması da yapılmıştır. Novamed’li kadınların sendika mücadelesinde destek verilmiştir.

2003 tarihinde kurulan ve 23 üyesi bulunan derneğin kuruluş amacı ise merkezin resmi bir statüye kavuşturulmasıdır. “Dernek ve merkez olarak burada yer alan kadınların en önemli amacı tüm kadınların başvurabileceği bir merkez, nokta olmalı diye düşünüyoruz. Tüm kadınlara açık bir projenin çalışmasını yapalım istiyoruz” vurgusunu yapmaktadırlar.

- Türk Anneler Derneği

Genel Merkez Ankara’dır ve Antalya’da Genel Merkez ile aynı tarihte yani 1959’da kurulmuştur. Üye sayısı 300’dür. Öncelikli amaç cinsiyet ayrımı yapmaksızın kız ve erkek olmak üzere özellikle üniversite öğrencilerine burs sağlamak, muhtaç ailelere yardım etmek, iş edindirme, yiyecek-içecek yardımında bulunmaktır. Gelirleri üye aidatlarından ve yapılan etkinliklerden elde edilmektedir. Turlar aracılığı ile yurt dışı ve yurt içi geziler düzenlemektedirler. İsimlerinden de anlaşılacağı üzere Türk aile yapısının korunmasına özen gösterilmektedir ve kadın annelik üzerinden tanımlanmaktadır.

- IWSA Uluslararası Kadınlar Dayanışma Derneği

2004 tarihinde kurulan derneğin 32 üyesi bulunmaktadır. Uluslararası sağlık, sanat, tarım, kültür, ekonomi ve toplumsal sorunlar gibi çeşitli konularda iş birliği yapmak yeteneklilere burs vermek faaliyetleri arasındadır. Kendi deyimleriyle “Dünya barışı, sağlığı, ekonomi ve kültürü için ortak toplantı, kongre, sergi, defile, tiyatro ve değişik kültürel aktivitelerle diğer uluslarla bir barış ve kültür ağı kurmak amaçlanmıştır. Kendi branşlarında başarılı olan kimseleri teşvik ederek örnek göstermek. Ülke kültürünü dışarıya tanıtmak ve bu aktiviteleri geliştirmek için ilgili kuruluş ve bakanlıklarla eşgüdüm ve işbirliği yapmak, hiçbir siyasi amacı olmadığı gibi din ile de uğraşmamak” öncelikli amaçlarındandır.

- Antalya Hanımlar Derneği

1992 tarihinde kurulan ve 36 üyesi bulunan derneğin amaçları arasında hanımlara ve kız öğrencilere yönelik kültürel sosyal anlamda yardımlar bulunmaktadır.

Mehmet Akif Ersoy’un doğum ve ölüm yıl dönümleri gibi özel gün ve gecelerde eğitim amaçlı konferanslar düzenlenmektedirler. Kadın hakları üzerine hanımlara eğitimler verilmektedir ve ayda bir hanımlara yönelik kadın sağlığı, çocuk sağlığı

eğitimleri, kızlara yönelik evlilik öncesi eğitim, evlilik bilgisi, çocuk bakımı gibi eğitimler düzenlenmektedir.

“Dernek olmadan önce evlerde toplanılmakta, kitaplar okunmakta ve belli konularda tartışmalar yapılmaktaydı” denilmektedir. Gerekli durumlarda kurumlardan izin almak ve resmi bir kimliğe bürünmek daha avantajlı olduğundan dernek kurmuşlardır. Her mahallede aynı zamanda kendi üyeleri olan temsilciler bulunmaktadır. Bu temsilciler yapılacak olan etkinliklerin duyurusunu kendi mahallelerinde yapmaktadırlar. Üye alınırken “kendileri gibi düşünen hanımları” almaya özen göstermektedirler. İhtiyaç sahibi insanlar tespit edilerek onlara yardım amacıyla kermesler düzenlemektedirler. Yetiştirme yurtlarında kızlara maddi ve manevi yardımda bulunmaktadır ve şiddet gören kadınlara yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. 8 Mart’larda yürüyüş yapmak yerine sağlık taramaları ve konferanslar düzenlemektedirler.

Yapmış oldukları faaliyetler arasında genç kızları evliliğe hazırlayan “evlilik okulu”nun insanlara çok faydalı olduğunu belirtmektedirler. Bunların dışında belediyeler bu konuda çalışma yapmadan önce okuma-yazma kursları düzenlediklerini, ahşap boyama, ebru vb. kurslarının olduğunu söylemektedirler. Kış zamanı talep olursa kimya, fizik, İngilizce kursları açmaktadırlar. Dersi verenler bazen üyeler olabildiği gibi, bazen de üyelerin çocukları da olabilmektedir. Kendi çevrelerindeki kadınların şiddet görmediğini çünkü “Allah korkusu olan insanların şiddet uygulamayacaklarını çünkü Peygamberin sünneti çerçevesinde yaşadıklarını” söylemektedirler.

Büyük bir çoğunluğu başörtülü kadınlardan oluşmaktadır. Başları örtülü olduğu için diğer kadın gruplarının kendilerine karşı ayrımcı bir yaklaşımı olduğunu ve yine bundan ötürü seminer ve konferans gibi etkinliklerinde yer bulma konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Ancak bu gibi sıkıntıları sokaklarda yürüyerek, slogan atarak, herkesi rahatsız ederek değil, kanunlar çerçevesinde çözmek taraftarı olduklarını vurgulamaktadırlar.

Dernek olarak yakın çevrelere geziler düzenleyerek piknik yapmaktadırlar, toplantılarını ise genel olarak dernekte, çay bahçelerinde ve parklarda yapmaktadırlar. Kendileri için en önemli şeyin eğitim, dostluk, dayanışma ve yardımlaşma olduğunu belirtmektedirler.

İlerdeki hedeflerinin güzellik estetik salonları ve spor salonları açmak olduğunu söylemektedirler.

Kadına Yönelik Çalışma Yürüten Diğer Dernekler

Bir kadın derneği olarak kurulmamış olsa da faaliyetleri arasında kadınlara yönelik çalışmalar da bulunan dernekler ise amaçları ve aktiviteleri bakımından şu şekilde sıralanmaktadır:

- Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği

1994 tarihinde Atatürk ilkelerini korumak, cumhuriyete sahip çıkmak ve bu düşüncüyü yaymak, çağdaş eğitim, çağdaş insan ve dolayısıyla çağdaş toplum oluşturmak amacıyla kurulan derneğin 124 üyesi bulunmaktadır.

Üyelerinin büyük bir çoğunluğu öğretmenlerden oluşmaktadır. Her sene Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çalışkan ve maddi sıkıntı içinde olan üniversite öğrencilerine burs verilmektedir. Antalya’da 198 tane ilk ve ortaöğretimden öğrenci “Baba Beni Okula Gönder” “Çağdaş Türkiye’nin Çağdaş Kızları” “Kardelenler” kapsamında burs almaktadır. Özellikle YİBO’ (Yatılı İlköğretim Bölge Okulu) larda okuyan kız çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Antalya’nın yoğun göç alan bölgelerinden biri olan Sütçüler Toplum Merkezi’nde derneğin desteğiyle kadınlara okuma-yazma kursları, anne-çocuk eğitimi, kadının insan hakları eğitimi, ergin anne eğitimi verilmektedir. Antalya’da hizmet veren diğer toplum merkezlerinden farklı olarak Sütçüler’deki toplum merkezinde derneğin üyeleri tarafından eğitim verilmektedir. Bunun yanı sıra 48 tane 6 yaş grubu çocuğa ana sınıfı programı uygulanmaktadır. Yine derneğin üyelerinden biri olan Sacide TUNCER’in yazıp yönettiği oyunlar her sene Sütçüler Toplum Merkezi’ndeki kadınlara 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle sergilenmektedir.

Yuva çocuklarını hayata hazırlama projesi kapsamında Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası’na iki yıldır okuma-yazma, ahşap boyama, takı yapma eğitimi, etüt saatlerinde derslere destek ve “ilgi, şefkat sevgi” verilmektedir. 2004 tarihinde 80 çifte resmi nikâh yapılması sağlanmıştır. Antalya L tipi cezaevine kreş yapılmasında katılımcı olmuşlardır. Yeni projeleri arasında yangında evlerini kaybeden ailelerin çocuklarına burs vermek bulunmaktadır.

Her hafta sonu burslu öğrenciler dernek binasında Atatürk ilkeleri doğrultusunda örgütlenmektedir. Bu gençlerden oluşan komisyon her yıl Antalya’nın ilçeleri ve köylerindeki okullara kitap götürmektedirler.

Toplantılar her ay iki kere yapılmakta, birincisi dernek binasında ikincisi Yavuz Özcan Parkı’nda yapılmaktadır.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği olarak genellikle Aile Planlaması Derneği ve Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi ve Atatürkçü Düşünce Derneği ile yakın ilişkileri bulunmaktadır. Aynı zamanda Ulusal Uyanış Platformu’nda da yer almaktadırlar.

- Türkiye Aile Planlaması Derneği

1988 tarihinde kurulan ve 140 üyesi bulunan derneğin öncelikli amaçları arasında eşit haklara sahip özgür bireyleri yaratmak ve bu bireylerin kaliteli bir hayat yaşamasını

sağlamaktır. Özellikle çocuklara ve genç kızlara yalnız değilsiniz mesajını ve güven duygusunu vermek son derece önemlidir. Kadınlara salt annelik bağlamında değil kadınlık bağlamında etkinlikler düzenlenmekte, yani “kadın bir bütün olarak” ele alınmaktadır. Kadınlara okuma yazma öğretmek çeşitli kurslarda Halk Eğitim Müdürlüğü onaylı sertifikalar verilerek onların meslek edinmelerini ve üretim hayatına katılmalarını sağlamaktadırlar. Ayrıca ailelere özellikle kadınlara istedikleri zaman, istedikleri kadar -ama bakabilecekleri kadar- çocuk yapmayı teşvik etmektedirler. Tebaa olmayan, kul olmayan yurttaşlar yetiştirmenin önemini vurgulamaktadırlar.

Dernek Antalya'nın yoğun göç alan bölgelerinden biri olan Habipler'deki toplum merkezinde yaklaşık sekiz yıldır Sosyal Hizmetler ile yapılan protokol çerçevesinde çeşitli kurslar ve aktiviteler düzenlenmektedir. Düzenlenen kurslar arasında hasta ve yaşlı bakıcısı yetiştirme, çocuk bakıcısı yetiştirme, okuma-yazma, biçki-dikiş, mefruşat, sağlıklı beslenme ve ekonomik ev yönetimi, İngilizce, bilgisayar eğitimleri bulunmaktadır. Toplum merkezinin yeni binasının yapımına katkılarından dolayı Habipler Alev Küner Toplum Merkezi adı verilmiştir. Bir kişinin adını taşıması özelliği ile toplum merkezleri arasında ilk olduğu söylenebilir. Düzenlenen kurslar, etkinlikler radyo programları ve gazete köşe yazıları aracılığı ile duyurulmaktadır.

Dernek “1963’ ten itibaren anne ve çocuk sağlığı konusunda yeterli eğitimlerin ve hizmetlerin olmamasından dolayı bu ihtiyacı karşılamak” üzere kurulmuştur. Bu konuda “halkın yanında, halktan insanları görmek istemesinden” de açıldığı söylenebilir.

“Bilinç düzeyi yükselen kadın eğitiminde ve statüsünde yükselme olan kadın bu bilince sahip kadın kendi bedeni üzerinde söz sahibi olur ve kaç çocuk yapacağı konusunda kendisi karar verir” diye açıklama yapmaktadırlar.

Kadınlara ulaşmak için mahallelerde ev ev dolaşılmakta ve toplum ve eğitim merkezleri kanalı ile onlara ulaşmanın daha kolay olduğunu belirtmektedirler. Verilen eğitimler arasında, çeşitli programlar içinde toplumsal cinsiyet, kadın ve şiddet konuları da bulunmaktadır.

- Türkiye Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Vakfı Antalya Şubesi

1993 tarihinde kurulan ve 21 üyesi bulunan derneğin çocukların daha iyi beslenme, eğitim, sağlık koşullarına kavuşması en önemli amaçları arasındadır. Kadınların sosyal ve ekonomik şartlara uyabilmesi nedeniyle her türlü yardımda bulunulmaktadır.

Öncelikli faaliyet aile planlamasıdır. Üyelerin büyük bir kısmı emekli öğretmen olduğu için eğitime büyük önem verilmektedir. Ayrıca 6 ay birlikte çalışma yapmadan kimseyi üye yapmamaktadırlar. Eğitime yardımcı olmak amacıyla okullara “Atatürk Köşesi”, “Atatürk Kütüphanesi” donatılmış, burada eğitim gören çocukların okul ihtiyaçları giderilmiştir. 29 üniversite öğrencisine burs verilmektedir. Belediyeler bu işe

el atmadan önce dar gelirli insanların oğlan çocuklarına sünnet de yaptırmışlardır. Ramazanlarda yardım paketleri dağıtmaktadırlar. Aile planlaması ile ilgili konferans ve seminerler düzenlemektedirler. Her yıl ahşap, takı, okuma-yazma kursları yapılmakta ancak Bahçelievler semti orta üst sınıfın bulunduğu bir semt olması nedeniyle okuma-yazma kurslarına katılım olmamaktadır.

“Çok çocuk değil bakabileceğin kadar çocuk” ve “Ekmeğimi bölme ve aile planlaması yap” derneğin en önemli sloganları arasındadır.

Ekonomik durumu iyi olmayan kadınlar başvuru yapıyorlar ve doğum yapacak olan ancak parası olmayan kadınlara, çocuğuna süt alacak parası olmayan kadınlara, çocuğunu okula yazdırmak için kayıt parasına ihtiyacı olan kadınlara para yardımı yapmaktadırlar.

Derneğin olmazsa olmazları için “Aile planlamasını insanlarımızı, bilgileri ulaştıramadığımız sürece görevimizi yerine getirmiş sayılmayız. Kırsal kesimde bu görevi yapamıyoruz. Bir de eğitim seferberliği olmadığı sürece çalışmalar havada kalır” demektedirler.

Avrupa'nın tümüne ve Uzak Doğu'ya ayrıca Türkiye'nin her tarafına geziler yapmışlardır.

- Türkiye Yardım Sevenler Derneği

1985 tarihinde kurulan ve 125 üyesi bulunan dernek “Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ve Türk Milleti'nin yükseliş yolu olan Atatürk ilkelerine, laik cumhuriyete bağlı kalmayı ve bunun için gerekli olan eğitimi vermek için çalışmalar yapmayı” amaçlamaktadır.

Her şeyden önce eğitime öncelik verilmektedir ve pek çok öğrenciye burs sağlanmaktadır. Bu çerçevede bugüne kadar 300 üniversite öğrencisi mezun edilmiştir ve aynı zamanda gençlerin meslek sahibi olmaları sağlanmaktadır. Dernek binasının mülkiyeti alınmıştır, pek çok çocuğa böbrek nakli, böbrek, göz ameliyatı yaptırılmıştır, yine ücretsiz olarak kadınlara kürtaj yaptırılmıştır ve başka sağlık problemi olan ekonomik durumu iyi olmayanlara maddi yardımlarda bulunulmuştur. Dernekte öğrencilere sağlık hizmetleri verilmekte, taramalar yapılmakta, kadın doğum konusunda brifingler verilmektedir. Şehit Kahraman Çevikbaş İlköğretim Okulu'na kütüphane donatılmıştır. Her Ramazan'da 400-500 aileye erzak yardımı yapılmaktadır. Ayrıca evleri yangında yok olanlara yardım edilmektedir. Nikâhsız çiftlere resmi nikâh yaptırılmıştır. Kadınlara okuma-yazma kursları, meslek edindirme, takı, ahşap boyama vb. kurslar düzenlenmiştir ve düzenlenmektedir.

Yardıma muhtaç kadınlara, ailelere muhtarlar kanalıyla ulaşılmaktadır ayrıca okul aile birlikleriyle de işbirliği yapılmaktadır, ilk, orta, lise öğrencilerine kırtasiye

yardımları yapılmaktadır. Milli Eğitim “bu işe el atmadan önce” kitapları da alınmaktaydı öğrencilerin.

İlerdeki projeler arasında Antalya’da bir kız öğrenci yurdu açmak da bulunmaktadır. Gelirin büyük bir kısmı geziler ve bağışlar yoluyla elde edilmektedir. “Geleneksel Yurt Gezisi” yapılarak bursların parası karşılanmaya çalışılmaktadır. Yaklaşık on yıl önce gelir elde edebilmek amacıyla otellerde yemekler davetleri de verilmiştir. Muratpaşa Belediyesi yat gezisi için otobüs tahsis etmiştir.

- Konyaaltı Lions Kulüp

1992 tarihinde kurulan ve 37 üyesi olan kulübün Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Belediye ile ortak bir şekilde Konyaaltı Toplum Merkezi’nde çalışmalar yürütmektedirler. Liberty, Intelligence, Our Nation’s Safety (Özgürlük, Anlayış, Ulusumuzun Güvenliğidir) kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır Lions. Kadın ve erkek ayrımı yapmaksızın “Dünya ulusları arasında, bir anlayış ruhu yaratmak ve geliştirmek. İyi yönetim ve iyi vatandaşlık ilkelerinin geliştirilmesini sağlamak. Toplumun, kültürel, sosyal ve ahlaki kalkınmasına etkin katılımında bulunmak. Kulüpleri dostluk, arkadaşlık ve karşılıklı anlayış bağları ile birleştirmek vb.” gibi amaçlar etrafında bir araya gelmektedirler. Eğitim aktivitelerine öncelik tanınmakta, kız ve erkek üniversite öğrencilerine burslar verilmektedir. Özellikle geri kalmış bölgelere hizmet götürmeye çalışılmaktadır. Kermes, yemek, konser, tiyatro, gezi, tur gibi aktivitelerden elde edilen gelire çalışmalarını yürütmektedirler. Bu geziler yurt dışı, yurt içi ve Antalya çevresinde yapılmaktadır. Toplum merkezinde okuma yazma, hasta bakımı, takı tasarımı vb. kurslar düzenleyerek kadınların meslek edinmelerine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Burada kurslara katılan kadınların bir kısmı daha sonra kendi dükkânlarını açma olanağını bulmuştur. Toplum merkezi açılmadan önce bu tür çalışmalar kulübün kendi yerinde yapılmıştır. Okullarda uyuşturucu ile mücadele ve trafik eğitimleri de verilmektedir. Pilot okullarda ve pilot köylerde çalışmalar yapılmaktadır. Doğum kontrol, aile planlaması ve medeni kanun gibi konularda konferanslar verilmektedir. Toplantılar düzenli olarak Dedeman Otel’de yapılmakta ve bu toplantılarda yapılacak aktiviteler hakkında kararlar alınmaktadır.

Dernek Üyelerinin Profili

Görüşme yapılan 22 dernekten 7 tanesi daha çok ilkökul ve lise mezunu orta-alt sınıftan kadınlar olup, 15 tanesi de büyük çoğunluğu üniversite mezunu, meslek sahibi, orta-üst sınıfa mensup kadınlardır ve Cumhuriyet’in yeni kadın imgesine tipatıp uymaktadır. İşinde, sosyal çevresinde ve aile içinde başarılı bir eş, anne, iyi bir vatandaş vb. bir fotoğraf veren kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin verilecek eğitimler ile ortadan kalkacağına inanan aydınlanmacı modernist bir yaklaşım sergilemektedirler.

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin varlığına vurgu yaparken feminist literatürden özenle uzak durmaya çalışan bu kadınlardaki genel algı kadının “kadın” gibi, erkeğin de “erkek” gibi olması önündedir. Bir anlamda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimini sağlayan bir anlayışın hakim olduğu söylenebilir.

Bu üst sınıfa mensup kadınlar daha çok Ayşe DURAKBAŞA'nın da belirttiği üzere Cumhuriyetin kurucu kadrolarının yarattığı kadın modeliyle birebir örtüşmektedir. “Cumhuriyetle birlikte ortaya çıkan ‘yeni kadın’ imgesi büyük ölçüde “sosyal kadın”a dayanıyordu. Kurucu kadrolar kadının toplumsal hayata katılımını destekliyordu. Kadının toplumsal yaşamda yer alması yeni Cumhuriyetin kazanmak istediği medeni çehre ve modern devlet görüntüsü açısından özellikle önemliydi. Kadının toplumsal hayatta işgal ettiği yerin büyüklüğü adeta medeniyetin de bir göstergesiydi ve bu çerçevede “asri kadın her şeyden önce sosyal kadındı” (Durakbaşa, 1988: 171).

Derneklerin Kentsel Mekânla İlişkilenmeleri

Görüşme yapılan yirmi iki dernekten ikisi istihdama yönelik çalışma yürüttüğü için, kentin merkezinde ve insanların sosyal amaçlı kullandığı parklarda yer almaktadırlar. Bu kadınların parklardaki varlığı, diğer kentli kadınlar üzerinde rahatlatıcı bir etki bırakmakta, ve sosyal buluşma mekânları arasına girmektedir.

15 tanesi toplantılarını ve buluşmalarını kentin merkezinde ve Talya, Dedeman, Sheraton gibi otellerde ve/veya dernek binalarında gerçekleştirmekte, ancak çalışmalarını daha çok göç yoluyla gelmiş ve yoğun olarak yoksul insanların yaşadığı gecekondu semtlerindeki toplum merkezlerinde hayata geçirmektedirler. Her birini ayrı bir derneğin sahiplendiği, bu toplum merkezlerinin bulunduğu semtler şu şekilde sıralanmaktadır:

- * Kepezaltı Toplum Merkezi: Antalya Soroptimist Kulüp.
- * Fatih Toplum Merkezi: Türk Üniv. Kadınlar Derneği Ant. Şubesi.
- *Sütçüler Toplum Merkezi: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği.
- *Habipler Toplum Merkezi: Türkiye Aile Planlaması Derneği.
- *Konyaaltı Uncalı Toplum Merkezi: Lions Kulüp.

Yine bu derneklerden “Cumhuriyet Mitingi” gibi gösterilerin düzenleyicisi ve katılımcısı olanlar “Cumhuriyet Meydanı”nı kullanmakta etkinliklerini burada yapmaktadırlar. İki tanesi buluşmalarını, toplantılarını ve aktivitelerini salt kent merkeziyle sınırlamayıp evlerde ve çay bahçelerinde yapmaktadırlar. Bunlar daha çok başörtülü kadınlar olmakla birlikte farklılıklarını daha ilk başta dernek ofislerini nasıl kullandıkları ile de göstermektedirler. Derneğin bulunduğu daire bir ev şeklinde düzenlenmiş olup, içeriye ayakkabı çıkarılarak girilmektedir ve dekorasyonda türbe yeşili kullanılmaktadır yoğun olarak.

Novamed'in Kadın Hareketine Etkileri

26 Eylül 2006 tarihinde işverenin toplu sözleşmeye karşı çıkması ve cinsiyetçi uygulamaları nedeniyle, Antalya'da serbest bölgede yer alan, çok uluslu şirketlerden biri olan ve merkezi Almanya'da bulunan Fresenius Medical Care'e (FMC) bağlı diyaliz hastalarına set üreten Novamed'de emek ve beden sömürü koşullarının ortadan kaldırılmasına yönelik 81 kadının başlattığı grev, birçok kentten kadınların da desteğini alarak 448 gün sonra başarılı olmuştur. Novamedli kadınların "kapitalizme ve erkek egemenliğine" vermiş oldukları bu mücadele uzun zamandır kadın emeği konusunda bir araya gelemeyen Türkiyeli feministler için de çok etkili olmuş, tekrar bir araya gelmelerini, sokağa açılmalarını sağlamıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde de feminist aktivistlerin katkılarıyla Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu kurulmuştur.⁸ Bu platform dayanışmak amacıyla aynı zamanda imza kampanyası da düzenlemiş ve böylece Antalya'da Novamed'de kadınların sürdürdüğü mücadele tüm ülkede yankı bulmuştur. Yine Türkiyeli feministler Novamed'de hamilelik izninin sırayla alınmasından dolayı "Novamed'i kadınların bedenlerine sadece kocalarının değil patronlarının da müdahale ettiğine kanıt" olarak sunmuşlardır.

Kadınların grev yapmalarının en büyük nedeni "günde sekiz saat çalışmak, 35 dakika yemek molası vermek, hamile kalmak isteyenlerin sıraya girmesi, laboratuardan çıkarken "tualete gidiyorum", "elimi yıkayacağım" gibi mazeretler bildirmek zorunda kalmaları, hakarete maruz kalmaları ve birbirleriyle konuşmalarının yasak olması"⁹ olarak sayılabilir.

Novamedli kadınlardan biri olan Fatma ÖZÜM kadınlar olarak direnmelerinin nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

"Burada düzen köle düzeni gibi. İşsizlik çok, başvuran da çok oluyor. Bu sefer onu kullanıyor patronlar. 'İşçi çok, ister çalışın ister çalışmayın'. Paraya ihtiyacım var deyip işin zorluğuna katlandık hepimiz. El becerileri daha yüksek olduğu için kadınları alıyorlar. 'Kadınları daha kolay idare ederiz, daha kolay yönetiriz' diye düşünüyorlar. 8 saat boyunca 5 saniyede bir montaj yapmaktan belde, ellerde, boyunda fitik oluyor. Tualete gidince saat tutuluyor. Doğum sırası vardı bir de. Maske yoktu. Zehir soluyorduk. Deride ufacık bir yara olsa ve o madde girse daha çok acıyor ve yakıyordu. Sendikalaşınca koşullar düzeldi. Ama sendika kabul edilmezse kazanılan bütün haklar geri alınır. İçerideki kadınlar bize destek verseydi, bizim grevimiz bu kadar uzun sürmezdi belki de. Ama artık kendimizi ezdirmeyeceğiz. Grevde kazanırsak bu alanda herkese örnek olacak. Kadınlar da sendika başkanı olur, yönetime girer; yani böyle şeylerde kadınlar da belki daha aktif olacak."¹⁰

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye konjonktüründe 80’li yıllar kadın hareketi açısından oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Zira 12 Eylül Askeri Darbesi ile birlikte “yeni toplumsal hareketler” adı altında kadın hareketinde de bir ivme yaşandığını görmekteyiz. Ancak 90’lı yıllarda gerileyen toplumsal muhalefetin kadın hareketinde de yarımalara yol açtığı söylenebilir. Bu çerçevede 90’lı yılların başında daha çok Ankara ve İstanbul’dan Antalya’ya yerleşen kadınların bir araya gelmesiyle Antalya’daki bağımsız kadın hareketinin toplumsal cinsiyet temelli bir bakış açısına sahip olduğu görülür. Bu nedenle Antalya’da toplumsal cinsiyet perspektifinden bakarak cinsiyet eşitsizliği ve şiddet üzerine çalışma yapan kadın hareketi 90’ların başından sonlarına kadar aktif olmuştur denebilir. Ancak son yıllarda aktif bir kadın hareketinden söz etmek belki çok doğru olmayacaktır. Zira neredeyse bütün çalışmalar projeler üzerinden yürüdüğünden projesi olmayan örgütlerin “atıl kaldığı” söylenebilir.

Antalya’da kadın derneklerine ve kadına yönelik çalışmalar yürüten derneklere baktığımızda dikkati çeken bir başka olgu laiklik vurgusunun yoğun olarak yapılması, kadını annelik üzerinden tanımlayan bir anlayışın hâkim olduğudur. Bunun bir sonucu olarak söz konusu derneklerin büyük ölçüde modern toplumdaki “başarılı kadının” yeniden üretimi sürecine katkıda buldukları söylenebilir. Ayrıca bu derneklere aktif olarak çalışan kadınların büyük bir kısmının feminizm kavramına mesafeli durması ve ısrarla feminizmle ve feministlerle bir ilgilerinin bulunmadığını vurgulaması erken cumhuriyet döneminin tayyörlü kadınlarını çağrıştırır niteliktedir. Bu çelişki, bir yandan CEDAW’ı (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) desteklerken, bir yandan da “toplumsal cinsiyet eşitsizliği” kavramını reddetme şeklinde kendini göstermektedir.

Derneklerin büyük bir kısmının çalışmalarını daha çok toplum merkezleri ile birlikte, kentin dezavantajlı bölgelerinde oturan kadınlara yönelik okuma-yazma, el becerisi kazandırma kursları düzenleme şeklinde yürütmeleri aynı zamanda kente göç yoluyla gelen kadınları ve çocuklarını aydınlanmacı modernist bir anlayışla kent yaşamına entegre etmeye yönelik amaca da hizmet eder görünmektedir.

EK 1: Eylül 2008 Tarihi İtibariyle Antalya'da Örgütlü Kadın Dernekleri veya Girişim/Temsilcilikleri

- * Antalyalı Kadınlar Dayanışma Derneği
- * Akdeniz Kadın İstihdamı Destek Eğitim Grubu Derneği
- * Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi
- * Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği
- * Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi
- * Cumhuriyet Kadınları Derneği Antalya Şubesi
- * Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği Antalya Temsilciliği
- * Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Antalya Şubesi
- * Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi
- * Türk Kadınlar Birliği Antalya Şubesi
- * Antalya Soroptimist Kulübü İş ve Meslek Kadınları Derneği
- * Antalya İş Kadınları Derneği
- * Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği Antalya Şubesi
- * Uluslararası Kadınlar Dayanışma Derneği
- * Antalyalı Hanımlar Derneği
- * Asır Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği
- * Türk Anneler Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Aile Planlama Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Yardım Sevenler Derneği Antalya Şubesi
- * Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Antalya Şubesi
- * Antalya Konyaaltı Lions Kulüp
- * Antalya Antimilitarist Kadın İnisyatifi
- * Kadın Mason Büyük Locası Derneği Antalya Şubesi
- * Antalya Uluslararası Kadınlar Derneği

EK 2: Ağustos 2008 Tarihi İtibariyle Antalya’da Güç Birliği’nde Yer Alan Kadın ve Kadına Dair Çalışmalar Yürüten Dernekler

- * Antalyalı Kadınlar Dayanışma Derneği
- * Cumhuriyet Kadınları Derneği Antalya Şubesi
- * Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği Antalya Temsilciliği
- * Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Antalya Şubesi
- * Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Konyaaltı Şubesi
- * Türk Kadınlar Birliği Antalya Şubesi
- * Antalya Soroptimist Kulübü İş ve Meslek Kadınları Derneği
- * Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği Antalya Şubesi
- * Türk Anneler Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Aile Planlama Derneği Antalya Şubesi
- * Türkiye Yardım Sevenler Derneği Antalya Şubesi
- * Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Antalya Şubesi
- * Antalya Konyaaltı Lions Kulüp

EK 3

14 Ağustos 2008 PERŞEMBE

Resmî Gazete

Sayı : 26967

YÖNETMELİKAkdeniz Üniversitesinden:**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ KADIN ÇALIŞMALARI VE TOPLUMSAL
CİNSİYET ARAŞTIRMA VE UYGULAMA
MERKEZİ YÖNETMELİĞİ****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar****Amaç**

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezinin yönetim ve işleyişine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezinin faaliyetlerine, yönetim organlarına, yönetim organlarının görevlerine ve çalışma şekline ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin (2) numaralı alt bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Danışma Kurulu: Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezi Danışma Kurulunu,

- b) Merkez (KATCAM): Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezini,
- c) Müdür: Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürünü,
- ç) Rektör: Akdeniz Üniversitesi Rektörünü,
- d) Üniversite: Akdeniz Üniversitesini,
- e) Yönetim Kurulu: Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetim Kurulunu ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Merkezin Amacı, Faaliyet Alanları, Yönetim Organları ve Görevleri

Merkezin amacı

MADDE 5 – (1) Merkezin amacı; kadın erkek cinsleri arasında doğanın belirlediği farklılıkların dışında, iki cins arasında toplumsal düzlemde oluşturulmuş ve yerleşmiş farklılıklar olarak tanımlanabilecek toplumsal cinsiyet (gender) ile kadın sorunları ile ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar, toplantılar yapmak, eğitim çalışmalarında bulunmak, projeler geliştirmek, bu alanda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve danışmanlık hizmetleri sunmaktır.

Merkezin faaliyet alanları

MADDE 6 – (1) Merkez, amaçları doğrultusunda aşağıdaki faaliyetlerde bulunur:

- a) Siyasal, toplumsal, hukuksal, ekonomik ve sağlığa ilişkin konularda toplumsal cinsiyet bağlamında ulusal ve uluslararası düzeyde araştırma, inceleme ve projeler yapmak, yapılan çalışmalara katılmak ve desteklemek,
- b) Üniversite bünyesinde toplumsal cinsiyet ve kadın sorunlarıyla ilgili programlar açılmasını önermek ve mevcut lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarıyla ilgili dersler açılmasını teşvik etmek,
- c) Toplumsal cinsiyet ve kadın sorunlarıyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde seminer, konferans,

panel, kongre, sempozyum ve kolokyum, sergi ve benzeri her türlü bilimsel, sanatsal ve kültürel etkinlikler düzenlemek, bu tür etkinliklere katılmak,

ç) Kadının sosyal ve siyasal alanda, ev içinde ve kent yaşamında güçlendirilmesine yönelik araştırma ve destek programları oluşturmak,

d) Toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları konusunda duyarlılığı arttırmak, kamuoyu oluşturmak üzere etkinliklerde bulunmak, bu amaç doğrultusunda basılı, sözel, görsel yayın yapmak ve bu tür etkinliklere katılmak,

e) Toplumsal cinsiyet ve kadın sorunlarına yönelik olarak kütüphane ve arşiv oluşturmak,

f) Toplumsal cinsiyet ve kadın sorunlarıyla doğrudan ya da dolaylı şekilde ilgili bütün yerel, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, çalışmalarına katılmak, danışmanlık hizmetleri vermek,

g) Kadınlar için özel yetişkin eğitim toplantıları düzenlemek, eğitim materyali hazırlamak,

ğ) Kadın merkezleri ve kuruluşları arasında işbirliği ve iletişimi sağlamak.

Merkezin yönetim organları

MADDE 7 – (1) Merkezin yönetim organları; Müdür, Yönetim Kurulu ve Danışma Kuruludur.

Müdür

MADDE 8 – (1) Müdür, toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları konusunda çalışmaları bulunan ve bu alanda çalışmak isteyen Üniversitenin kadrolu öğretim üyeleri arasından, Rektör tarafından iki yıl için görevlendirilir. Aynı kişi üst üste en fazla iki kez Müdür olarak görevlendirilebilir. Müdürün altı aydan daha fazla süre ile görev başında bulunamaması durumunda görevi sona erer. Süresi dolmadan görevinden ayrılan Müdürün yerine Rektör tarafından aynı usulle yeniden görevlendirme yapılır.

(2) Müdüre, çalışmalarında yardımcı olmak üzere Yönetim Kurulu üyeleri arasından Müdürün önereceği bir üye, Rektör tarafından Müdür Yardımcısı olarak görevlendirilir. Müdürün görevi başında olmadığı zaman, yardımcısı vekâlet eder.

Müdürün görevleri

MADDE 9 – (1) Müdürün görevleri şunlardır:

a) Ulusal ve uluslararası düzeyde Merkezi temsil etmek,

b) Yönetim ve Danışma Kurulunu toplantıya çağırarak, gündemi hazırlamak, toplantıya başkanlık etmek,

- c) Çalışma programlarının taslaklarını hazırlayarak Yönetim Kuruluna önermek ve karara bağlanan çalışma programını yürütmek,
- ç) Yıllık gelir ve gider bütçe önerisini hazırlamak, karara bağlanmak üzere Yönetim Kuruluna getirmek,
- d) Yönetim Kurulu tarafından karara bağlanan faaliyet programı ve bütçe önerisini onaylamak üzere Rektöre sunmak,
- e) Araştırma projelerinin tasarlanması, yürütülmesi ve denetimini sağlamak,
- f) Müdür Yardımcısını önermek,
- g) İlgili mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.
- (2) Müdür, Merkezin çalışma kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasından, çalışmaların düzenli bir şekilde yürütülmesinden, faaliyetlerin gözetimi ve denetiminin yapılmasından Rektöre karşı sorumludur.

Yönetim kurulu

MADDE 10 – (1) Yönetim Kurulu, Müdür dahil beş kişiden oluşur. Müdür, Yönetim Kurulunun doğal üyesidir. Diğer dört üye, Merkezin faaliyet alanına giren konularda uzman, Müdürün önereceği Üniversitede tam gün çalışan sekiz öğretim elemanı aday arasından Rektör tarafından seçilerek iki yıl için görevlendirilir.

(2) Süresi dolan üyeler yeniden görevlendirilebilir. Süresi bitmeden ayrılanların ve altı aydan fazla Üniversite dışında görevlendirilenlerin yerine, kalan süreyi tamamlamak üzere aynı usulle yeni üyeler görevlendirilir.

(3) Yönetim Kurulu, olağan olarak üçte iki çoğunlukla ayda bir kez ve gerekli olduğunda Müdürün çağrısı üzerine toplanır. Kararlar, Kurula katılanların salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşit olması durumunda Müdürün oyu yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Yönetim kurulunun görevleri

MADDE 11 – (1) Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Merkezin faaliyetlerinin planlanmasında ve yürütülmesinde Müdüre yardımcı olmak,
- b) Danışma Kurulu üyelerini seçmek,
- c) Müdür tarafından hazırlanan yıllık çalışma planı önerisini, araştırma ve eğitim-öğretim projelerini karara bağlamak,
- ç) Müdürün çalışmalarını denetlemek,

- d) Müdür tarafından hazırlanan yıllık gelir ve gider bütçesini karara bağlamak,
- e) Gerekli gördüğü durumlarda uzmanlık komisyonları kurarak çalışmalarını yürütmek,
- f) İlgili mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Danışma kurulu

MADDE 12 – (1) Danışma Kurulu; Merkezin çalışmalarına önerileri ile katkıda bulunan organdır. Üniversitede kadın sorunları ve toplumsal cinsiyet konularında çalışan öğretim elemanları arasından Yönetim Kurulunca seçilen ve Rektör tarafından görevlendirilen en az beş üye ile Antalya kentinde kadın sorunları ve toplumsal cinsiyet konularında çalışan veya çalışmak isteyen kişi, kurum, kuruluş, dernek üyeleri arasından Yönetim Kurulunca seçilecek en az beş üye olmak üzere en fazla yirmibeş üyeden oluşur.

(2) Danışma Kurulu üyelerinin görev süresi iki yıldır. Süresi dolmadan ayrılan üyelerin yerine, kalan süreyi tamamlamak üzere aynı usulle yenileri seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Danışma Kurulu toplantılarına üç kez üst üste mazeretsiz katılmayan üyelerin üyeliği düşer.

(3) Danışma Kurulu yılda en az bir kez Müdür tarafından toplantıya çağrılır. Kurul, Müdürün başkanlığında toplanır. Toplantılarda çoğunluk koşulu aranmaz. Danışma Kurulu kararları toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile alınır.

Danışma kurulunun görevleri

MADDE 13 – (1) Danışma Kurulu; Merkezin faaliyetleriyle ilgili proje önerilerinde bulunur, projelerin geliştirilmesine yardımcı olur, toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları konularında uzman kişilerin Merkeze destek olmasını sağlar, belirli konularda Yönetim Kuruluna yardımcı olmak üzere çalışma oluşturur ve Merkezin elindeki kaynakların geliştirilmesi için gerekli çalışmalarda destek olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Akdeniz Üniversitesi Rektörü yürütür.

SON NOTLAR

¹ Söz konusu bu dernek ve temsilciliklerin listesi Ek 1’de yer almaktadır.

² Listede yer alan *Antalya Antimilitarist Kadın İnsiyatifi*, *Kadın Mason Büyük Locası Derneği Antalya Şubesi* ve *Antalya Uluslararası Kadınlar Derneği*’ne ulaşılammıştır. Ancak Nilgün Eroğlu Üstün ve Serap Yılmaz’la yapılan görüşme sonucunda *Antalya Antimilitarist Kadın İnsiyatifi*’nden haberdar olmadıkları öğrenilmiştir. Zira söz konusu kişiler bir dönem Antalya’dan İzmirli Antimilitaristlerin atölye çalışmalarına katılmışlardır. *Antalya Uluslararası Kadınlar Derneği*’ne ise araştırmanın yapıldığı Temmuz-Ağustos 2008’de varolan iletişim bilgilerinden ulaşılammıştır. Ancak kentte yaşayan yabancı uyruklu kadınların yardımlaşma ve dayanışmalarını amaçlayan bir dernek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

³ *IWSA Uluslararası Kadınlar Dayanışma Derneği*, *Antalya İş Kadınları Derneği* ve *Asır Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği* ile ancak telefonla görüşme sağlanabilmiştir.

⁴ Söz konusu veri tabanı Ek 4’te yer almaktadır.

⁵ 3 Haziran 1975’te kurulan İlerici Kadınlar Derneği’nde bir araya gelen kadınların düzenledikleri ilk eylem sokak çatışmalarında ve baskınlarda çocuklarını kaybeden annelerin sesini duyurmaya yönelik olmuştur.

⁶ Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Merkezi Yönetmeliği Ek 2’de yer almaktadır.

⁷ Söz Konusu Liste Ek 3’te yer almaktadır.

⁸ Bu platformun katılımcıları arasında: Akıllara Zarar, Amargi Kadın Kooperatifi, Bağımsız Feministler, Demokratik Özgür Kadın Hareketi, Emekçi Kadınlar Birliği, Feminist Kadın Çevresi, Filmmor, Gökkuşluğu Kadın Derneği, İmece Kadın Kooperatifi, Mor Çatılı Kadınlar, Kadın Mühendisler, Pazartesi’nden Kadınlar, Sosyalist Feminist Kolektif, KEİG Platformu, KESK’li Kadınlar, Hava İş’li Kadınlar, TMMOB İKK Kadın Komisyonu, TTB Kadın Hekimler ve Kadın Sağlık Kolu, Devrimci Sağlık İş’ten Kadınlar, Genel İş-Konut İş Şubesi’nden Kadınlar, DİSK’li Kadınlar, Sosyal Haklar Derneği’nden Kadınlar, Halkevleri’nden Kadınlar, Tüm İGDli Kadınlar, Çağrı Gazetesi’nden Kadınlar, DTPlı Kadınlar, EHPlı Kadınlar, EMEPlı Kadınlar, ÖDPlı Kadınlar, SDP’li Kadınlar bulunmaktadır.

⁹ <http://www.bianet.org/bianet/kategori/bianet/103665/petrol-is-novamed-iscileri-dayanismayla-kazandi>, İndirilme Tarihi: 15.09.2008.

¹⁰ <http://www.bianet.org/bianet/kategori/bianet/103530/novamed-grevi-sergisi-kadin-isci-sendikali-ve-grevde>, İndirilme Tarihi: 15.09.2008.

KAYNAKÇA

- Altınay, Ayşe Gül. (2004). **Vatan Millet Kadınlar**, İletişim Yayınları, İstanbul: 2004, s.375.
- Arat, Yeşim. (1995). **Feminizm ve İslam: Kadın ve Aile Dergisinin Düşündürdükleri**, içinde *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, Şirin Tekeli (eds), İletişim, İstanbul: 1995, s. 103,104
- Bora, Aksu. (1995). **Kadınlar ve Erkekler Hakkında Bildiğiniz Birkaç Şey**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara: 1995, s.99
- Bora, A., Günel, A. (Eds.) (2002). **90'larda Türkiye'de Feminizm**, İletişim, İstanbul: 2002, s.350.
- Çaha, Ömer. (1996). **Sivil Kadın Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın**, Vadi Yayınları, Ankara: 1996, s.238.
- Çakır, Serpil. (1996). **Osmanlı Kadın Hareketi**, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul: 1996, s.350.
- Çimrin, Hüseyin. (2006). **Bir Zamanlar Antalya Tarih Gözlem ve Anılar: Yakın Geçmişe Yolculuk**, Cilt: 1, Ekinci Mtbaa, Antalya: 2006.
- Durakbaşı, Ayşe. (1988). "Cumhuriyet Döneminde Kemalist Kadın Kimliğinin Oluşumu", *Tarih Ve Toplum*, 51, s. 167-171.
- Eraslan, Sibel. (2002). **Uğultular...Silüetler...**, içinde *90'larda Türkiye'de Feminizm*, A. Bora vd. (eds.), İletişim, İstanbul: 2002, s.247.
- Işık, S. Nazik. (2002). **1990'larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi içinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler**, içinde *90'larda Türkiye'de Feminizm*, A. Bora vd. (eds.), İletişim, İstanbul: 2002, s.41.
- Kandiyoti, Deniz. (1997). **Cariyeler Bacılar Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**, Çev. A. Bora, vd., Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul: 1997, s.221.
- Metin-Sert, D. (2008). **Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Erken Cumhuriyet Dönemi Slogan Heykellerine Bakış**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez Projesi, s.54.
- Şerifsoy, Selda. (2004). **Aile ve Kemalist Modernizasyon Projesi 1928-1950**, içinde *Vatan Millet Kadınlar*, Ayşe Gül Altınay. (eds.), İletişim, İstanbul: 2004, s. 169-170.
- Timisi, N., Ağduk Gevrek, M. (2002). **1980'ler Türkiye'sinde Feminist Hareket: Ankara Çevresi**, içinde *90'larda Türkiye'de Feminizm*, A. Bora vd. (eds.), İletişim, İstanbul: 2002, s. 17,18, 21, 34.
- Tekeli, Şirin. (Eds.) (1995). **1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İletişim Yayınları, İstanbul: 1995, s.389.
- Yuva, Gözde. (2005). **Kadınların Toplumsal ve Siyasal Katılımlarının Bir Göstergesi Olarak Antalya'da Kadın Dernekleri ve Üye Yapılarının Sosyo-Ekonomik Analizi**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.114.
- Zihnioglu, Yaprak. (2003). **Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin Kadınlar Halk Fırkası Kadın Birliği**, Metis Yayınları, İstanbul: 2003, s. 335.

